

Год. VI.

Број 13.

**НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ
СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.**

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протојереј Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 24. марта 1896.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Високи отпис преузвишеног кр. угарског министра богочасти и јавне наставе у предмету превршњег именована Гаврила Змејановића архимандрита и настојатеља манастира Крушедола за администратора вршачке епископије.

Превод с мађарскога.

Краљевско-угарски министар богочасти и јавне наставе.

Бр. 929. през.

*Преузвишени Господине Архиепископе,
Митрополите и Патријарше!*

Усрднога знања ради имам част са пуним поштовањем известити Вашу Преузвишеност, да је Његово царско и апостолско краљевско Величанство превршњом одлуком Својом, изданом у Бечу 18. марта ове године благоизволило најмилостивије наименовати ради управ-

Преузвишеном господину

Георгију Бранковићу,

правом тајном саветнику, правосл. архиепископу митрополиту карловачком и патријарху српском.

љања православног српском епископијом вршачком до правилнога попуњења епископије за администратора ове епископије Гаврила Змејановића архимандрита и настојатеља манастира Крушедола уз уживање дневнице од осам форинти, што се има подмиривати из интеркарларних прихода споменуте епископије.

Уједно примећујем са пуним поштовањем, да сам о овом именовану у исто доба сходно известно реченога господина администратора.

Примите, Преузвишености, искрену изјаву мојега одличнога поштовања.

Будимпешта 27. марта 1896.

Влашић с. р.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

О учешћу световњака при избору епископа.

С ПРАВНО ИСТОРИЈСКОГ ГЛЕДИШТА.

(Свршетак)

Навели смо све, што држасмо да је важније за решавање постављеног питања из ли-

тературе, која нам је приступачна.*) Навели смо толико факата да свако може самосталан суд стећи и припазити, је су ли правилни закључци, које изводимо из тих факата и одредаба.

Изређали смо различних начина епископског избора од апостолског времена до данас, различних примера и састава. Кад би све те праксе и све одредбе биле и за данашњу цркву обавезне, онда би било правилно и постављање епископа од његова претходника и бирање од синода, и постављање од народа, и постављање од епископа и отменијих световњак и именоване од владара и продавање епископија, с којим се сретамо у турској царевини. Али ми морамо гледати, које су одредбе важније и новије.

Стаће когод одмах код прво наведеног примера избора ап. Матије, приметиће ту, да је народ кандидовао двојцу, а коцком је од њих један изабран, те ће рећи: тај пример је из најавторитативнијег извора из књиге Дела Апостолских. Али из текста прве главе Дела Апостолских није јасно, ко је управо поставио два кандидата, како, какав су утецај имали апостоли. И зар би могли узети, да нису и у тој ствари послушали апостоле они верни, који кад апостоли иђаху улицама, износише болеснике из куће, да их сенка њихова осени (Д. А. 5, 15) и носили убршчиће знојаве од тела њихова на своје болеснике, да их њима исцеле (Д. А. 19, 11). Па и да не разумемо то, да се и не осврћемо на друге примере, по којима су апостоли сами постављали епископе, зар нема само саборна црква право авторитативно тумачити Св. Писмо? Нико га не сме друкчије тумачити, него како су га изложили у својим списима видепа цркве (19 трул. к.) и: Св. Писму имамо веровати без сваког приговора, али не како се ком учини, него као што га је протумачила и предала католичанска црква (ζρος β' јерусал. саб. 1672). Ако не би црква имала право одређивати шта је историјскога

*) Не би човек од науке веровао, кад би му изређали, каквих све књига немамо овде у културно просветном средишту оностраног нашег народа. Животна је потреба првог реда, да сами себе упознамо, јер друкчије се не можемо опростити укорењених предрасуда и заблуда. Много нам међу осталим треба и добрих књига, да проникнемо у живот свога народа. Знањем незауздана и образовањем неприпитомљена наша зла ћуд сатира нас; ми ничега доброг не учимо и ничега злог не заборављамо; стојимо или назадујемо. Само знање и просвета могу разбистрити нашу замућену свест, а за просвету потребна су много обилнија средства, него што их имамо.

значаја у примерима споменутим у Св. Писму, ако не би она имала право одређивати шта је и у ком облику обавезно за сву цркву, ако би мислио сваки па ма и најстарији поп и највећи народњак, да и он има то право, онда би он стајао на становишту са свим друкчијем, него што је православно, онда би он могао и пр. на основу посл. ап. Павла Тимотију I 3, 2. тражити да епископи морају бити ожењени, а на основу Дела Апост. 2, 44., где се говори о заједничком имању прве јерусалимске опћине, захтевати, да се комунизам уведе у цело хришћанско друштво. А сабори помесни и васељенски растумачише то место из Дела Ап. у толиким канонима, у којима се говори о избору епископа; како, видесмо. Сви канони, који говоре о избору, одређују, да епископи имају бирати епископа, и нема ни једнога канона, који би одређивао, да народ бира епископа. Но и ако би се који канон силом хтео тако растумачити (н. пр. 50 карт. одређује да се неко постави за епископа, пошто се нађе чистим пред лицем народа а 2 сард. одређује казну за оне епископе, који на позив народа прелазе у другу епископију, те из тог онда неки изводе, да је народ у опће имао право бирати) последњи и то канон васељенског сабора (VII. 3.) понављајући одредбу, која се налази у 30 ап. и I. 4 јасно нормира избор епископски. Разноврсни начини избора, којих је дотле било — јер канонично начело не могло да сузбије старији обичај — укидају се и канонички начин овлађује у цркви грчкој, као што видимо из сведоцаба Валсамона Теофилакта Охридског, М. Властара, Симеона Солунског, из писма патр. цар. Матеја и новеле Исака Анђела, и одржао се до данашњег дана. По строгом праву црквеном, које је освештано хиљадугодишњом праксом, каноничан је избор епископа ако је извршен од епископског сабора. Ако је икакав други фактор сузбио случајно тај, ако је учинио право синода илузорним, било државна власт, било народ, избор је неканоничан, и то само материјално или и формално. Решавајуће учешће народа као и владара чини избор неканоничним, и никако не стоји, да то учешће није изгубило значај законитости, као што Др. Н. Милаш у свој системи тврди, и то, како доказује, с тога што је јерусалимски сабор 1672, у једној својој одредби изрекао, да је „чувар

благочастија само тијело цркве, т. ј. сами народ.“ Народ може бити чувар благочешћа, па опет не вршити чинове спољашњег благочешћа, обреде, може бити снага цркве па опет не управљати њом. Пре би се могло рећи: учешћем народа у избору епископа не вређају се догмати, непромењиве одредбе црквене, али се свакојако вређа васељенско каноничко законодавство, које је до душе измењиво, али га може мењати само орган опћег законодавства, васељенски сабор. Још нам је необичнија дистинкција еп. Никодима у *Правила правосл. цркве с тумачењима*, у тумачењу I. 4. где вели: црква је без приговора признавала у многим приликама владоцима право, да *сами* именују епископе у појединим областима. Нити је ово право владалаца протурјечило наредби 30 ап. правила“. Као потврда наводи се новела Никифора Фоке, новела Исака Ангела 1187 и једна одлука царигра. патр. синода 1317. О првој новели Никифора Фоке, кога Томасин назива *impietatis signifer*, навели смо по истом колектору да је од наследника му на престолу по вољи патријарховој укинута и шта више спаљена. Но зар би се, и да није тако било, могли самовољом једног Никифора Фоке укинути васељенско законодавство цркве, уништити основе установа црквених? Онда би се црква требала сама себе одрећи, кад су у првим вековима императори издавали едикте; *non licet esse vos*. Другу новелу (Исака Ангела) и ми смо горе навели и казали шта се у главном у њој саджи (по Мињу). Не може бити ни говора о том, да се њом потврђује право императора, да сами именују епископе, него се баш говори, да синоди имају бирати епископе и да на њима имају бити сви епископи, који се у Цариграду нађу. Ево по Атин. Синт. заглавље, у ком се наводи у кратко садржина симпоне (у преводу): *да немају важности избори који се извршили у одсуству некога архијереја, који се налази у великом граду; одређује се, да у будуће не бива другачије избор него пошто се позову сви епископи у престоници, те или буду присутни или даду гласове*. Немамо Миклошићевих и Милерових *Acta Patr. Con.* али не можемо ни претпоставити, да је цариград. синод 1317 санкционисао право владара да сам именује епископе. Али и кад би синод цариградски у слабом моменту то и учинио, не би то имало никакве снаге, јер ни једна помесна црква не

може укидати васељенско законодавство И еп. Никодим побија горњу тврдњу кад каже, да је учествовање јерархије у избору епископа остало и мора свагда остати непомичним. Да су главнији тумачи растумачили VII. 3. противно мало час наведеном тумачењу, видели смо. Да су и сами они византијски самовољни императори, озлоглашени са свога цезаронапизма, поред свих узурпација по некад дали израза свом уверењу, да су њихова именовања противканонична, видесмо из примера Михаила III и Михаила Пафлагона. У новије време наш патријарх Рајачић (1852) није хтео пустити у синод далматинског и ердељског епископа, што су неканонично од владе без архијерејског синода постављени.*

Тако стоји ствар са гледишта строга права. Али и кад је канонички сустав у избору епископском спроведен, није јерархија имала пред очима само стриктно право. Знала је она, да из *summum jus*-а могу потећи *summa injuria*. Знала је она, да безобзирно владање није плод еванђелског духа, да је највеће право скопчано с највећом одговорношћу, да је право уједно и дужност, и кад је схваћала изборно право као дужност, с којом је по речима Јустинијановим скопчана велика опасност за душу (*periculum propriae animae*), она је као и свако при вршењу тешке дужности обзирала се за помоћ на страну, с које јој се најпре могла надати. Испитујући личности кандидата она се обраћала на оне, који су их најбоље познавали, на народ оне епархије, за коју се бирао епископ (јер се епископ бирао од клирика дотичне епархије), на народ, ком, као што Кипријан каже, не могу умаћи ничија недела ни врлине. Имала је јерархија пред очима неки еквитет, обзирала се на оправдане жеље народа, јер је знала, да је сваком епископу, као благовеснику духа љубави животна снага љубав народна, а велика сметња и терет неповерење народно и рђав глас ма и не оправдан био. И поред најканоничнијег сустава народ је суделовао. Жеље и сведоштво народа узимао је у обзир цариградски синод, као што се види из писма патријарха Матеја, узимао је у обзир сабор српских архијереја, као што се види из споменуте две епископске синђелије, узимао је у обзир и ов-

* J. Jireček, *Actenmäßige Darstellung der Verhältnisse der gr. nicht unirten Hier. in Oest. 11.* наведено у R. Ed. v. Radić *Die Verfassung etc.* 133.

дашњи наш синод, као што се види из наведених примера па и онај наш митрополит Стратимировић, који има глас великог црквеног автократа, обзирао се на жеље народа и позивао се на њих пред престолом краљевским. И док год буде вејао кроз цркву дух еванђелске љубави и солидарности, мора се и треба да се осврће јерархија на жеље и потребе народа. Али не сме се освртати онда, кад зао дух нађе за се какав „сасуд избрани“ и прикраде се души народној, пружа јој послатице лажне вере и сиренским гласом шагуће јој примамљиви наук: ти си тело цркве христове, ти си извор сваке власти, твој је глас глас сина божјег, ти си глава те за то ти треба да водиш и управљаш! Народ заиста није био кадар увек да се одупре искушењу, оглушавао се речи апостолекој, по којој несе сви апостоли ни сви пророци ни сви учитељи. И сам онај небески човек или земаљски ањео, Павле Таршанин, који је с надчовејним прегоривањем и зној и сузе и крв пролио за цркву, морао је да брани апостолско своје достојанство. Није оно требало том скромном ткачу него самој цркви, коју је утврђивао на вечним основима. Не сме се освртати јерархија на жеље народне, кад се оне пишу место речима љубави и синовњег поштовања пером замоченим у жуч и отров.* Не сме се освртати, ако се народ занесе охолостију и хоће да буде пастир место пастве.** А најмање се сме освр-

* Заиста се код нас тако пише против јерархије као такове. Са светињама се цркве немилостииво тигра, наптије Св. Духа излаже се подмеху и т. д. Из пера познатог нашег циника, који ће ући у историју мрачних величина, разлио се отров у друга српска пера, и ми смејемо својим духовним оцима све да кажемо и све смо им казали. Али та слобода исто је тако сумњиве вредности, као и слобода деце, која својим родитељима смеју све казати. Заиста тај топ знак је опасног моралног раскола, који латентно почива у нашој цркви и који би какада мање опасан био, кад би избио на површину.

** Те охолости је код нас пуно. Један наш бачки свећеник, који до душе сам може послужити као згодан пример против свевласти свећеничке, назвао је једном јавно наше црквене скупштине велбаоницама за назаренске скупштине. Жалост је, да је у доста случајева *de facto* тако. Наш свећеник улазећи као партајски човек у опшину потоне често у партајство. У скупштини је врло често најомраженија личност. Њему се по некад довикује од председника, да ће му се одузети реч, ако хоће да учествује у дебати. Знамо за један случај, где је

тати јерархија на софистичко пискарање штребера, који оном дају разлог, од кога се надају екврном прибитку, те прво доказују, да је свевласт јерархије тако рећи догмат и инзултују онога од управљаног елемента ко се усуди у то посумњати; за тим чине алузије на именовања епископа од стране владара; после опет облаче народњачко рухо и налазе пријема код наших људи, који су смеса запада и истока, патријархалности и модерног духа, који бране православље, а занемарују и подривају Хришћанство, који су према владиним реформама клерикални а у нашем народном животу демократски зилоти; не треба да се на такове осврћу јер ће они, ако стекну наду, да ће их одонуд сунце огријати, сутра доказивати, да управо солгабирови треба да именују епископе и то ће преставити са свим научно као императивну консеквенцију из аналогije поступања турских наша, евидентне из историје српског народа. У тим случајевима мора јерархија безобзирно заступати стриктно право, ма је борба стала крвава зноја, ма терет, који јој у тој борби прети био тежак као мисирска пирамида, ма побеђени био рођено тело њене цркве. У том случају по примеру Немањину пред битком не сме она бројати и мерити непријатеље него сећати се богољубивом душом својом неизмерне

председник довикнуо свећенику: ви немате овде права говорити, кад вам ја као председник то забраним. Кад су тог председника због обичног криминала скинули, неке његове присталице разјарени дођоше свећенику, да изјаве, да ће прећи у унију. Говораше се по селу (случај нам је до свих појединости познат) да ће се у Лугошу поставити српски унијатски владика (хтедоше му знати и име) те ће тако пресумтвни унијати тога села потпасти под власт новог епископа, под којим ће све остати по старом осим што ће признати папу (*ipsissima verba*). Ако напђу назарени могу се и они користити. Председник омрзне свећеника, и држи да он треба да му суди. Како ће му онда ићи на исповест, о којој писаше Подградски у отвореном свом писму Милетићу за првог му вацког тамновања, да све више изилази из обичаја а то је по њему већа штета, него да све фондове изгубимо? У каквом одношају стоји ту *forum internum* са *forum externum*-ом? Тим нереспектовањем пастирског положаја свећеничког доћи ћемо докле, да ће народ најпосле забранити свећеницима, да му понују, као што су учинили оholи грађани Трста, који су забранили статутарно свом свећенству проповедати! Чланови јерархије више и ниже дакле да буду место руководиоци стада Христова на путу спасења најмљени приказивачи свештене драме!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

милости божје и у корист цркве мора чувати свој ауторитет.

*

Кад смо већ додирнули чланак „старога попа народњака“ као најновији о горњем црквено правном питању, да исправимо неколико намерних извртања у њему. Прво се тврди, да наш синод нема канонску квалификацију за вршење изборног права, јер није довољно многољудан. Најсавршенији картагински канони траже ту многољудност. Друго је у Русији, где има 120 епископа, те је у том гаранција, да се епископ. избори управо сјајно врше. Је ли баш тако? Цариградски патријарашки синод, који је управљао читавим цариградским патријархатом, бројао је од краја X в. до најновијег времена од три до тридесет чланова, дакле патр. синод је могао радити, кад је на њему патријарх и три члана.* У митрополијама, потчињеним патријаршији, које су такође бирале епископе било је мање чланова, ни по десет, и ако их је било тројца на окупу могли су по I 4 и VII 3 бирати епископа. Што се картагинских канона тиче ми ћемо побити тврдњу старог попа баш картагинским канонем 49 (60) којег је садржина: Неко је предложио да дванаест епископа само могу бирати епископа. Аврелије епископ рече: нека се чува древни ред, да мање од три не могу постављати епископа, јер у Триполи н. пр. има свега пет епископа. Па и ја зар могу увек сабрати дванаест, десет или и много мањи број епископа. Тај се предлог не може одржати. И на том остаде. А што се Русије тиче, тамошњи избори ако су сјајни, то су због способних кандидата а не због многољудности изборног сабора, јер епископа бира синод, у ком заседавају седам митрополита а не сто двадесет епископа.* Право тројне кандидације — наводи даље стари поп — које врши овдашњи митрополит патријарх незаконито је и исто је себи у корист измислио митрополит Стеван Стратимировић саставивши за исто неку доста опскурну формулу. По Јустинијановој изборној пракси изборно тело — епископи и нобили — тројцу кандидују, а консекратор (митрополит) једног именује. Каноније, кад је нобилима одузето право учествовати у изборном телу и у њему остали сами

* Zhishman, Die Synoden u. d. Episc. Ämter S. 33 и 34.

* Гл. Бердяковъ, Краткій курсъ церк. права, Казань 1888 стр. 43.

епископи, они су тројцу кандидовали, а митрополит или у патријаршији патријарх једног је именовао, као што сведочи Властар, Симеон Солунски, патријарх цар. Матеј (гл. горе) и Валсамон. Ту је дакле основ, само је та разлика што код нас председник кандидује тројцу а архијер. синод једног бира, а у старој цркви бејаше обратно. Други део тврдње, да је Стратимировић измислио то право тројне кандидације, такође је неоснован и у сачуваним записницима синодским сретамо се сваки час са тројном кандидацијом. Тако на пр. 1753 год. на упражњену катедру коштајничко северинског епископата кандидовао је митр. П. Ненадовић 27. маја архимандрите Јосифа Стојановића и Никифора Поповића... Но непотребно је ређати, јер толико је примера, колико избора, о којима су записници сачувани. Место примера навешћемо једно писмо Мојсија Путника, које је писао као епископ новосадски митрополиту Павлу Ненадовићу 3 априла 1768 26 фебр. Те године беше издала царица Марија Терезија рескрипнат, по ком на синоду за попуњење будимске епархије има (први пут тада) учествовати комесар. Митрополит је спремао представку против тог одређења и обратио се на епископе, да му посведоче, како се до тада бирали епископи. Међу осталима написао је писмо о том и бачки епископ Мојсије, и то латинско писмо налази се међу синодалијама шездесетих година. У том писму наводи се међу осталим: Шта више нису се увек ни на синоду бирали епископи него је слао архиепископ појединце сваком епископу три кандидата и тражио гласове, па сабравши их именовао оног, који је добио највише гласова. Стари поп даље наводи да због корупције митрополита и кривицом архијереја српских нису постали епископима наши најславнији људи (Јован Рајић и т. д.) Дакле Јован Рајић кривицом српских епископа није постао епископом? Колико се пута понавља оно место у животу Јован Рајића у књизи П. Шафарика,* коју је у првом издању издао вредни Шафарик 1826, по коме „се каже, да му је (Јовану Рајићу) петнаест пута нуђено епископско достојанство које је он сваки пут стално одбијао задовољан својим чином и волећи мирни рад у својој Ђелији од сваког спољашњег бисека.“ И у књигама и живом речју то се толико понављало, да је постало саставним делом

* Geschichte der südslaw. Literatur III. S. 306.

вулгарнога знања и то не ће да зна Стари поп и то не зна уредништво „нашег највећег листа.“* Но можда су они сувише скрупулозни па не верују Шафарику, Новаковићу и проф. Сандићу, којег и мали ђаци то знају. Послужићемо автентичним доказом. Кад се избором Мојсе. Путника за митрополита упразнила темишварска епархије, при попуњавању исте није био кандидован Јован Рајић. Одређено је забележити у протокол за спомен, за што није стављен у кандидацију. Тај записник од 8 јула 1781 сачуван је међу синодалијама те године и по њему не беше том ништа друго узрок, него што је он митрополита и епископе „прилично просио ево ѿ сана епископскога и т.к.м.з ѿ нга ѿм.с. достоинств.с. належацаго пошадѣти и обавилз, так.к. епископства не желаетз но в.з. монастир.к. и молчаніи ѿтншіе свое имѣти изволѣтз. То се ставља у нарочити записник — као што се у истом наводи — да се не би нашао когод од духовних или мирских једноверника, који ће мислити да је презрен или из другог разлога да није кандидован и изабран. Под тим записником потписан је митрополит Мојсије и пет епископа. И заиста нађоше се и поп, и ако не баш тако стар и не Бог зна какав народњак, и мирски једноверници! Гле како познаваху род свој! Они су кроз многа деценија у напред бацили провицајни поглед у душу своје праунучади, и видели су ту ону бољку нашу,

* Неки наши новинари ни почком не загревав у науку о црквеној прошлости у нашем народу и човечанству у опће, држе да и без тога могу разумети значај и задатак цркве и да су и без умне дисциплине, која се постиже проучавањем историје, кадри реформовати установу. Али они то несу кадри учинити на корист саме установе и народа, ком је та установа потребна, него су кадри извести потресе и пометњу као свако, ко се лаћа посла, ком није вичан. Па бар кад хоће на историју да се позову, кад хоће историјско правним оружјем да оперирају, да мало боље преврну листове црквено историјске науке. Или зар српски публициста, који без скрупула, смело и поуздано води реч у име народа и сматра се за било народно, да нема ни почетнике спреме из науке о вашој новијој прошлости, да не зна ни онолико о оцу наше историје Јовану Рајићу, колико зна један дољњогимназијста? За то и јесте наша црквена политика без историјске мотивације, политика срца, неодређених политичких смерова, средство за личну амбицију и користи појединаца, а није зидање на сигурном историјском основу. Наши црквени политичари разних праваца пате од те слабости и за то наша радња у многом налик је на зидање вавилонске куле.

злоћу и злурадост, која с насладом зло тражи и претпоставља оначину и где је нема, а ми не ћемо да проучимо њихове врлине и користимо се познавањем своје прошлости, не ћемо ништа зло да заборавимо и ништа добро да научимо. Јест, Рајић је петнаест пута нуђен митром, али је се не хтеде примити, а његови недостојни наследници траже петнаест стрампутица, да дођу до ње и задају петнаест рана матери својој цркви и петнаест јада наносе роду свом! А кога мисли стари поп под оним другим најславнијим нашим људима, који уз Рајића кривицом синода наших не дођоше до митре? Да ли можда мисли онога Симеона Христијана, или као што у записницима синодским стоји Симеона Христину, кога са научености толико хвалише официри потиске милиције и поглавари сегедински и препоручиваху га царици Мар. Терезији да га именује за епископа темишварског, а о ком Гаврило Витковић, свагда готов да ружи и оцрњује јерархију, у 36 Гласнику пише, да је био Рус, који је свршио науку у Штокхолму као што се види из натписа на споменику, који му подигоше Будимци из великог поштовања и који је умро као архимандрит, јер је био „бечкој влади и поглаварима правосл. цркве у Аустрији зазоран као човек од науке и љубимац народни; за њих су добри били тамбураши и идиоте“ (мисли Витковић ту Јована Ђорђевића, за кога официри потиске милиције наводе, да је био син неког карловачког тамбураша). Не знамо о том Симеону више, него што се налази о њему међу синодалијама у овдашњој архиви. Знамо да је тога руског калуђера са несловенским именом из Русије 6 јуна 1747 позвао овдашњи наш синод (био је у то доба у Русији) да повуче увреде патријарху Арсенију IV. писмено нанесене, иначе ће му по канонима судити. Дошло је синоду до знања, да против његове власти, власти патријарха и епископа усмено и писмено јад свој бљује. Ако је прави монах, за каква се издаје, далеко је од монашког обета и дужне смирености. Или можда не признаје, да је под влашћу овог него руског синода, који и они (овдашњи епископи) поштују. Али пошто се наводи (стално) у овим крајевима, где по привилегијама овдашњи синод има јурисдикцију, синод ће му судити и од Величанства тражити асистенцију, да се пресуда изведе. Његово је монаштво сумњиво, јер се не зна

је и у ком манастиру постригнут. Синод га позива, да све увреде писмено ревокује, или ће му судити. Још пре тога 1744 (?) писаше патријарх Арсеније руском синоду за тога Христину, да је од његова претходника — пећког патријарха — примљен и показао се врло незахвалан, јер је произвео конфузију и подрио ауторитет његова претходника код народа. То је истога навело, да га отпусти. Прешав овамо Арсеније наговорен од других опет га је примио, али је брзо искусио ефекат његовог турбулентног духа. Он поче бунити световне и свећени сталеж једно против другог и патријарх бејаше принуђен опет га отпустити. Пун осветољубља поче против патријарха свашта измишљати и трудити се, да га код народа дискредитује, и ширио је у ту сврху разне списе по народу. Патријарх је тражио помоћи код двора, али није добио никакве резолуције, што је Христина по чувењу показао писма од угледних лица руског двора, да је рођени руски кнез, да ужива протекцију код двора и министарства и да му је (као што и патријарх има његовом руком једно тако написано писмо) од двора руског поверена важна мисија и допуштено крст епископски носити, а колико патријарх зна није ни свећеник. Но ма како да стоји ствар, не ће му ваљда ни Царско Величанство ни св. синод (руски) допустити да патријарха толико срамоти. Моли синод, да му код цара (руског) изради заштиту. Народ је, као што видесмо, с вером примио тога ученог штокхолмског теолога, и ваљда је и он помогао при састављању одговора народних посланика синоду 1744, против разлога синодских на захтевање тога сабора, да у синод уђу и друга свећена лица (осим епископа) дванаест на броју. (Грдним речима удара се ту на синод и његову јурисдикцију, и разловима од калибра старог попа доказује се, да су и нижи клирици од старина учествовали на синоду.) Он је јамачно видећи да се од синода не може надати митри, про domo уверио официре потиске милиције, који се као што видимо ни онда несу много разбирали у канонима, да синод има право само да посвећује а не и бира епископе, те су они са сегединским поглаварима, тражили, да царица именује С. Х. за епископа темишварског (исто као што и стари поп тврди, да народ има право да бира епископа, па или чини то непосредно или по-

средно путем својих православних владара). Ваљда за то синод не хтеде бирати тога чудног, немирног, тамне прошлости дошљака Симеона Христину. Или је можда стари поп мислио под онима и т. д. онога архиђакона или, како га синод назива, попа Димитрија Михајловића, који је 3 и 5 септембра 1751 писао митрополиту Павлу Ненадовићу два писма, из којих се види, да је ишао у Беч тужити се цару, што је запостављен и презрен. С отим се (ако је то једно и исто лице) Димитријем Михаиловићем срећемо још 1731 год. Тада је он био посланик будимских Срба на народном сабору, који је са Малешом Надаждијем требао заступати ону инструкцију, по које 10 тачки треба да ишту, да народ поставља епископе (није ли сам он унео ту тачку у инструкцију опет pro domo?). Одговор на питање зашто је запостављен и презрен, наћи ћемо у записнику седнице синодске држане 6. септ. 1751, у којој је решено, да се поп Димитрије Михаиловић, бивши архиђакон, који је по сведоци служитеља на двору приграбио новце пок. патријарха и био за то одлучен, на место да је као такав остао у ком манастиру сремском, отишао је у туђу епархију, скита се којекуда пуне две године, па је ишао и цару, да се тужи, те што остаје упоран — на основу 11 антијох. канона, што је без знања митрополитова ишао цару, осуђује се од синода да се лиши сана и причешћа. Или можда мисли стари поп онога архимандрита феноменалне учености али ипак толико безумнога Павла Кењелца, који је у грозничавој жудњи за епископском митром заборавио и матер своју православну цркву и поред све ерудиције памет изгубио. 20 маја 1816 писао је он тадашњем епископу темишварском једно писмо. Почиње га с оним „куцајте и отвориће вам се.“ Наводи да је упражњена арадска епархија, те за то колениприклоно моли, да епископи утврде своју милост над њим, да „сподоблен“ буде архијерејског достојанства, да не одврате лица своја од њега, да не буде на поругу свету и изгубљен сасуд, да не проводи сетан невесео у уздасима старост своју. Он тражи, да поставе према његовом сагрешењу милост своју. И епископ бачки Јов. Јовановић потписао је унију, па је ипак био без мере реван у благочешћу; и Петар се три пута одрекао Христа, па ко је ипак био основ и непоколебими

www.unipub.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

стуб вере; и Павле је прво гонио Хришћане, а Тома прво није веровао Христову васкресењу, а после га је гласно проповедао; св. Сава даде обећање под заклетвом Хонорију III, да ће Србију превести у крило римске цркве, ако му да дијадему краљевства или архиепископства и добио је дијадему, али је за то ипак кренуо брани правосл цркву од нападних нападаја (у махнитости својој и дивног српског просветитеља и учитеља каља, да себе оправда!). Јуда предатељ био би ушао у царство небесно, био би помилован да није постао самоубијцом. Да ли ће само њему покајнику врата за навек затворена остати; зар није Христос и за њега умр'о? Само што су наше Јуде гори од предатеља, јер он се стидео и човеком остати после срамне издаје учитеља свога, а нашим покајницима је поруга после издаје матере своје цркве (Кенђелац је био обећао радити на унији) не постати епископија. Да, Павле Кенђелац потписао је реверс, у ком се обвезао, да ће ако добије епископију ердељску покушати, превести у унију влашки народ, и повучен на одговор призна у синодској седници то усмено и писмено, те буде за то одлучен од синода на седам година* и он је ипак тражио епископство место да је узео кострет и пепелом главу посуо и кржаве сузе покајања лио. Па можда би боље био урадио синод наш, да није изабрао на наваљивање будимских Срба 1749 ни немирног Дионисија Новаковића; бар у синодалном записнику од 16 Септембра 1760, у ком се наводи рескрипт, по ком се синод не сме више држати без комесара, стоји на крају запис писан јамачно руком секретара Павла Ненадовића да је тај рескрипт плод будимског епископа Дионисија, који је тужио синод. Да ли још да ређамо. Та јасно је, да је што даље све горе. Видесмо и видимо ликове, голу сиротињу умну ил моралну, како се под теретом свога ништавила повијају и несигурно корачају кроз живот и ипак стреме на највише и најопасније литице, видимо и видесмо један типичан карактер, који се сваки час луциферски јавља у драми наше црквене историје, која се често понавља, јер творачком духу се хоће, да у вечној својој творници из истога теста образује сличне облике адамског колена, који

* И. Руварац. Шта се покушавало да се оснује семинарија за свећ. кандидате у Гласу Истине за г. 1887. стр. 118.

као нека центрифугална снага друштвена теже распаду, беже од средишта, уносе елементе растројства и нереди, али се Духу Светом хоће, да освећујућом својом снагом брани ред у цркви својој и сузбија те насртљиве походнике и Симоне.

Проф. М. Ј.

ПРОПОВИЈЕД

у пету недјељу великог поста

— Нити љубе Цркву, нити маре за Њу. —

Говорио у саборној цркви карловачкој

прота Јован Вучковић.

Владыко святѣйшій благослови!...

Па с благословом оца својега и уз помоћ Божју да наставимо, љубазни, разгледање рачуна наших са Црквом.

Примакли смо се свршетку. Доспјели смо до онијех противника трајбина Црквених, који Њу не ће да виде нити хоће да чују за трајбине Њезине, који се спрам Ње држе тако као да је и нема. Не ће да је виде ни чују ни онда, кад она и најгласније са трајбинама својим пред њих излази. Чак и тада кад би она хтјела само да им се приближи, ставе се они као мртви, а тада је заман прилазити им. Као да сву власт над духом својим имају не даду му прогледати и онамо погледати, куд они не ће да он гледа. Кад они рекну да замре, он замире!

Но није тако. Није човек влаштан над духом (Еклес. 8, 8), али је дух човјечји везан за тијело, које жељама својим и гордошћу својом (I Јован 2, 16) у часу ненажње (Мат. 26, 41) може заплести дух његов у начин својега тијелеснога мудровања и тако га завести на непријатељство спрам Бога и закона Његова (Римљ. 8, 7), који Црква Његова чува.

Непријатељство то исказује се на разнелике начине. Њеке од тих начина спомињали смо прошлих недјеља и код сваког смо видјели, да је изведен духом, који хоће да је свој, који до слободе своје не долази кроз *Сина* (Јован 8, 36) и не налази је у *покорности Духу Божјем* (II Кор. 3, 17), већ је тражи у себи, а налази је у гријеху, те мјесто слободе, за којом је

тежио долази до тог да буде *роб гријеху* (Јован 8, 34).

Такав је дух у онијех, који равнодушно, или да речемо доста већ познатом нам ријечју туђом *индиферентно* сирам Цркве и тражбина Њезиних стоје.

Мудровање тјелесно убија примчивост духа за све што је ван тијела и онога у чему тијело живи и ужива. Ако је оно можда лијено, нема ни он воље да мисли о ономе што је више. Ако се оно можда увалило у вртлог онога што је на земљи, не може ни он из вртлога тога да се ишчупа. Ако је оно можда заронило у свјетска уживања, пеће се ни њему да тражи уживања каквог вишег, невидљивог, вјечног.

Такву ето власт добива човјек над духом својим, кад га у самољубљу својем ушлете у мрежу мудровања тјелесног. Па осладивши му тај начин мудровања држи га под влашћу тијела својега и не да му да види друго што и да чује друго што осим онога, што тијело хоће, чини га индиферентним сирам свега осталог, особито пак сирам онога што се иначе духу човјечјем, кад је незаробљен, преставаља као највише благо за којим он у правој својој слободи са вапредном силом тежи.

Ушлетен у мрежу мудровања тјелесног, које му кује ланце, у којим ће гријеху робовати и опијен грјеховним бунилом склапа такав дух савез чврети са тијелом, да се бране од навале сваке паметније мисли подижући бедеме, о које ће се разбићи сваки покушај разбора и правећи заклоп од сваке свијетле зраке, која би гранула из бољега свијета у мрак слијенила тијелом помраченог духа.

И у мраку томе роје се нездраве мисли као у бари заразне клице и у хладовини отровно биље, у њему се склапају нови идеали, који се свијетлости сунца Божјег стиде, стварају се нова средишта, на која смирени људи и не помишљају, намјештају се нове осовине, око којих ће се вртјети живот тијела и његовом грешношћу заробљена духа, подижу се идоли, којима ће се служити. Све је ту удешено тако само да се откуд не увуче у дух мисао на његово порекло, на Бога и мисао

на вјеру и Цркву, које против биједнога овог стања духа оваког непрестано војују. К овима само да мисао никад не забаса!

А при свијем мјерама опрезности ако ипак кадгод пред ове овако здружене борце искрсне оно што они не желе, они тада задовољни са собом и оним што су, сретају то управо безочно, као оно Пилат што је срио *Истину* (Јован 14, 6.) кад је пред њега изишла питајући је: *а шта је истина* (Јован 18, 38)?

Тако и они питају: шта је Бог, шта је то вјера, шта је Црква? . . . Питају не зато да им се каже шта је то, не зато да добију разјашњења и одговора, већ зато да нагласе да је то ништа кад не излази пред њих у облику, под којим они све то себи замисљају, — јер и они знају за бога својега, они имају вјеру своју и цркву своју, исто као што је и Пилат био већ прије онога питања својета на чисто с тијем шта је за њега истина и знао за истину своју: римску државу, њезина цара и покорност њима

Путеви, по којима тјелесно мудровање одводи дух људски на те странпутице, многи су Њеки од њих зову се немар, њеки лијеност, њеки небрига, њеки таштина, њеки опет богатство, њеки уживање и слично. А у главном само су два начина на која се извршује заробљивање духа било на којем од тијех путева. Један бива заробљен радећи самостално, други угледајући се на другог и усвајајући оно од чега други злоерећном својом самосталном радњом долази.

На тај начин а путем тјелеснога уживања највише их настрада. Дух се прилијепи уз тијело, којему је сва слава и све уживање, сав живот у свјетском благу, таштини, богатству, па и не пролазећи кроз све кланце и богазе кроз које су се други духови провлачили, док су доспјели у потпуно ропство гријеху, он прихваћа одмах крајњу њихову мисао и даје се оквати у ланце ропства.

Ено душа онога богаташа, који се радује плодним њивама својим и смишља како ће житнице своје проширити и нове саградити, па све напунити богатим родом и онда рећи души својој: *душо, по-*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BE

www.ubivajfj једи тиј и весели се! (Лука 12, 19).

И гледајте онога другог браташа, који такође није сам својом главом толико мудровао, колико је тачно усвајао оно, до чега тјелесно мудровање долази. Свила и скерлет, господско весеље, то је био за њега живот. Мојсије и пророци ту су, они говоре браташу томе да се окани таквог живота и да пође другим путем, али бадава говоре, он их не чује. Дух његов обамрљо је за глас њихов. А ако му се у неко доба можда и учинило као да га нешто хоће да разбуди, он се опет умирио сматрајући све што Мојсије и што пророци говоре њечим, што није довољно доказано. Види се то из оне молбе његове у аду, коју управља на Бога да пошаље свједока сродницима његовим, онима, који су као што је и он био, јер ни они не ће вјеровати Мојсију и пророцима (Лука 16, 19 и даље).

Прилијепивши се уз тијело овакве душе мисле само о тјелесном и траже само оно што је за тијело, као људи они што су у дане Нојеве јели и пили, женили се и удавали (Мат. 24, 38) не гледајући на Ноја и на Његово спремање за спасавање. Не маре они за знакове, који показују да страшно вријеме наступа, не чују гласа, који их опомиње да се тргну из бунила својега. Све је то њима ништа, само им је жеља тјелесна све. И у дане Лотове видимо их такве у Содоми и Гомори. И тамо једу, пију, кукују, продају, саде и зићу (Лука 17, 28), а не ће ни да чују за оно што ће доћи; предају се ономе што им трепут пружа и држањем својим муче душу праведника, који би хтио да их освијести (II Петр. 2, 8).

Јест, овијем путем отишло их је највише у пропаст. Овијем путем поглавито дошао је свијет до потопа, овијем путем дошла је Содома и Гомора до спаљења, овијем путем иду сви, који не знају помислити на оно што је више од свјетскога, чистије од тјелеснога, трајније од пролазнога.

И сразмјерно мало друштво хришћанско у српском народу није без чланова, који овијем путем ходе. У сваком слоју тог малог нашег друштва има их. Има их

међу богатима, има их међу сиромашнима, млађи и старији заступљени су у том колу, мушких има и има женских, сталеж великашки, ваљда и свештенички, сталеж службенички исто као и сталеж трговачки, занатлијски и ратарски, сваки има бар којега члана, који овијем путем срља у своју пропаст спутавајући дух свој у ланце земаљских брига и земаљскога живота, богатства и уживања те не дајући му да се вине онамо, куд га природа његова вуче. Има их и међу нама, који ходе овијем путем тјелеснога мудровања, или се поводе за онима, који тијем путем ходе.

На том путу разлијеже се од давнина стара она пјесма: *једимо и пијмо!* (Исаија 22, 13). Из старијих времена допиру гласи те пјесме и до наших дана. И који пристану уз те гласе, ти живе само за грло своје и за пријево своје, њима је чрево Когз (Филиб. 3, 19), сва вјера им је јело и пиће, а дружина њихова то им је црква. Њихово је средиште у трбуху њихову, они су себи осовина, око које се све њихово креће и око које треба свијет да се креће, живот њихов није друго него старање о земаљском добру и настојање да се пријеву спреми што богатије, издаш није, пробраније и подесније уживање. За друго они не знају и не маре да знају, друго ништа не виде и ништа друго не чују.

Истина је, нијесу сви из друштва тога на врхунцу наопаког савршенства, али сви су, и они најсавршенији и они, који за њима тек полазе сложни у индиферентизму спрам Цркве, која их непрестано опомиње на друкчије њихово људско достојанство, на Бога и послушност Њему. Зато су индиферентни спрам Ње што опомену Њезину не ће да чују, а продре ли им она у ухо, онда се ругају и безочно је одбијају питајући по мудрости својој до које су или сами дошли или је од других примили: шта је то? или пак говорећи: то је све ништа!

У таквом ето стању ослијепи дух људски и оглуви, да не види даље од трбуха и да не чује даље од гласа жеља својих. И ваљда тек нико не ће хтјети озбиљно доказивати, да је то стање оно право, у

коме дух људски треба да је и које је њему намијењено још у зачетку његову. Пошљедице, које у историји свијета и у животу људи видимо да свагда прате оваково стање духа људског, те пошљедице најбоље нам свједоче да то стање није оно право, у коме дух људски треба да живи.

Свијет, мањи дио друштва, појединац, све што живи духом, који је роб гријеху није никада могло избјећи пеминовној пошљедици, која се зове *пропаст* и која као сјен непрестано прати овакав живот.

Служећи пријеву својему и тврдокорно се оглушујући гласу Божјем увалио се свијет у пропаст, која га спађе у потону. Небрижно занемаривање и презирање свега што је духовно и небеско довело је Содому и Гомору до оне страшне катастрофе, која нам је позната. А ако је ко воља да посумња у истинитост споменутих догађаја, тај нека нам рече од чега је пропала грдна држава римска. Није ли се колос римске државе срушио разједен отровом, који му је у срч улазио из лакмислена живста. Није ли римско друштво пред пропаст своју живот свој и све своје налазило у пријеву својем, којему је служило од јутра до мрака не имајући времена ни да се сјети, а камо ли да размисли о чему другом, узвишенијем и трајнијем? Није ли и римско друштво онога доба о којем говоримо сирам свега духовног и чистијег било са свијем индиферентно? Није ли коначно упало било у варљиву сласт распутности и тјелесног уживања? И није ли на тај начин само себи смрт задало?!

Да, градови се руше, државе пропадају, свијет тоне кад у жељама тјела својега и у попосу са животом својим оду странпутицом и дух људски тамо повуку. Свршетак видимо, видимо пустош. Али муке и невоље, које појединци претрпе, док их пустош та не затрпа, не видимо свагда. Оне се нашем оку често изгубе у ошћем утиску, који ово страшно рушење и пустош ова ствара. А и оне морају бити грозне, кад је ошћи утисак тако страшан, јер је тај свакако само скуп онога што сваки појединац претрпи.

Или можда мислите да појединац не

страда? Нека вас не вара онај варљиви осмијак на привидно задовољну лицу онога, који се клања богу својему у трбуху, гледећи га у осјећају сласти. *Слашка* су та уживања само у устима, али кад их се човјек насити, онда тек осјећа сву *грцину* њихову (Апокал. 10, 9. 10). Свака неприродност љуто се свети, а највећа је неприродност духовно биће у калу земаљском.

Зар мислите да не пече онај час ма и риједак био, у који помрачена свијест човјечја онази понор у који срља? И не пуни ли грцином све тјело онај трен. у који се човјек осјети усамљен, без Бога, без вјере и види да ни њему нико не вјерује? Јер како да му и вјерује ко, када зна да је он сам себи све и да ће своме пријеву и своме уживању жртвовати и пријатељство и љубав и образ и поштење, род и народ, па и оне, који су му најближи, само ако то иште самољубље његово! Дође час и у животу овакова човјека, да му затреба ослонац. Дође, јер ако се прилијенио уз богатство, зна и оно изневјерити, ако је лебдио за славом, често га она напусти, ако се уживио у љепоту, обично и она увене, да, све тјелесно и све земаљско мијења се, нестаје као дим, пролази као сјен и губи се као сан. Па у часу кад се уздрма и сруши идол, уз који се овакав човјек прислонио, гдје да се тада прихвати, кад је престао вјеровати у све што не пропада и кад ни њему нико са вјером не приступа? Малодушност, која у таквом часу овлада тијем човјеком, то је највећа грчина, о којој ми ни појма немамо. Грчина је то толика, да није један у свијету био, који је у тежњи да се опрости ватре њезине припалио ватру из пушке пред срцем својим или главом својом, или на други који начин пресекао конач живота својега земаљског! А трен пред тијем се још смјешкао задовољно трљао руке своје и поносито се гладио по трбуху својему! Не варајте се. Варљив је тај осмијак, верљиво је то задовољство.

Трепутне ове муке лакше нам је уочити. Доста је и њих да се увјеримо, како је јадан човјек кад се упусти у борбу са Богом својим. Вјечне пак оне муке, у ко-

јима видимо богаташа оног из приче Христове, још су страшније, страшније по размјеру и страшније по трајању. Та кад онако страшно може да страда у садањем животу човјек, који се нашти да приграби оно што свијет даје а при томе заборавља на душу своју (Мат. 16, 26), онда морају вјечита страдања његова бити куд и камо страшнија. Између једних и других велика је разлика, разлика је толика, колика је између неба и земље, вјечности и тренута.

Знајући све то неће нам бити тешко одговорити на питање: да ли имају право они, који су оковали дух свој у ропске ланце гријеху, па се тада смију Богу, вјери и Цркви и хладно хоће крај свега тога да пролазе? Заиста немају. И рад среће своје и овога и онога вијека морали би они потрудити се да што прије раскину ланце, у којима дух њихов стење.

Но како? Најлакше тако да се ма и силом и тешком муком ставе у покорност и послушност Цркви, која једино може души њиховој повратити изгубљену вјеру и привести их Ономе, од кога су отпали. Покоравајући се Цркви доћи ће дух њихов до праве и истинске слободе, која је једино у Богу. Обасјан чистом свјетлошћу небеском дух њихов прогледаће и угледаће Створитеља својега и дјела Његова око човјека и свијета, разумјеће очински Промисао Његов за свијет и човјека, разабраће глас савјести своје, која им напомиње о Богу, појмиће говор свијести своје, која им казује како су ситни и слабачки сами за се, схватиће понуде, које им Бог у свијету пружа не као сврху, него као средство за вишу њеку сврху и примиће из Његове руке све у свијету да свијем владају, али се неће дати *ничим* на свијету *заробити* (I Кор. 6, 12), утврдиће се у увјерењу да је све свјетско само *облак и магла, коју вјетар разноси* (II Петр. 2, 17) и да достојанство људско дозвољава њему само једну службу, *службу само јединоме Господу Богу његову* (Мат. 4, 10.)

Повративши се вјери, вратиће им се вјера за вјеру и у заједници вјерних осјетиће се и они јачи и нада ће њихова порати, покоривши се Ономе, коме је *све покорено* (II Кор. 15, 28), ослободиће се

муке и очајања садашњег и будућег.

Пут дакле којим се повратак овај к Богу извршује, води кроз Цркву, јер само кроз Њу струји благодат Духа светог, који је Сином послан од Оца (Јован 15, 26), а та је једина кадра учинити од нас оно што треба да будемо (I Кор. 15, 10 II Кор. 12, 9).

Заблудјели нека се тијем путем врате Цркви и Богу, а ви који нијесте залутали чувајте се, *који на пушту шоме стојите пазиште да не паднете* (I Коринћ. 10, 12). Уклоните ли се само мало на страну од Цркве, одмах је велика опасност да постанете илијен самообмане, која ће из почетка само извињавати одступање ваше, док не дође до тога да га почне одобравати, а на крају и оправдавати, те вас тако у пропаст одвести.

Малом нашем друштву хришћанском у српском народу није тешко чувати се од ове погрјешке. Ми непрестано слушамо мио један глас, који нас ријечју нашом слатком и пјесмом нашом чистом опомиње, да се не дамо у канце свијету и ономе, што је свјетско, а да се приљубимо ономе што је духовно, више, вјечно. Већ и оно мало Српче на грудима матере своје слуша из грла материна гласе дивне ријечи светитеља нашег кнеза Лазара, слуша их ђаче из књиге своје, слуша их мало и велико из уста гуслара српског... сви их слушамо, сви их знамо... па трудимо се да и схватимо ријеч и опомену светитеља својега и кнеза, великомученика Лазара:

„Земаљско је за мала царство
„А небеско увјек и до вјјека“!

Амин!

Васкресење.

Мото: А ова се написаше, да верујете, да Исус јест Христос, син Божиј, и да верујући, имате живот у име Његово.

(Јов. гл. 20 ст. 31)

Свиће...

На Источном порубу зора се, у првоме расану, тек лагано мешкољи, али још не расклапа плавих очију, нити размиче тамни вео, који је покрива. Јерусалим, са позлаћеним кубетима Храма и величанстве-

ном *Престојијом*, Иродовом палатом, на Сионскоме избрешку, још почива у дубокоме сну. Суморно брдо, *Морија* окићено тврђавом *Антопија*, која са горостасним бедемима и високим кулама око брда, изгледа као каменита круна, што овенчава огромну главу незнанога горостаса, још се не разазнаје јасно, још оно личи на исполинску гомилу наваљаног мрака, чија се силуэта, под покривалом небесне таме, једва опртава. На југоисточној страни Јерусалима, трепери звездана светлост. То је лампада, на врху позлаћена кубета Јерусалимског Храма. А далеко тамо, за Јорданом, указује се, дуж Источнога поруба, као нит, танка и млечна пруга. То се успавана зора буди, и дижући са очију маслени вео, провирује са небесне висине и ослушкује протегнуто кукурекање петла, које се, као далеки, далеки звук губи и тоне у недогледно сумрачје све ређе таме.

Свиће . . .

Шум прохладнога ветрића, што се заплиће у смоково и маслиново лишће, по вртовима Јерусалимским, буди успавану Природу, и лепршајући кроз кривудава, тесне улице, између ниских и мрачних кућерака, на Југоисточноме крају Јерусалима, дизао је, са улица, погашени пенео, још последњи траг ватара, на којима су Јудејци, дан пре, некли јагањце и уз звуке гусала и псалтира, прослављали први дан *Пасхе*.

Тесна улица, што кривуда, између каменитих ограда, у правцу Тврђаве, још је са свим пушта. Једино што се, на домак Тврђаве, као танка сенка, опртава фигура сањивога, Римљанина, који, наслоњен на коње, дремљивим очима гледа, како онај млечни поруб полагаано расте, и како се ружичасте, зорине власи, по њему расипају, таласају и разлевају, као потајна милина, кад захвати и заталаса суморну душу, у којој се Нада тек зачиње. — Али мрак се још снажно одушире, те прва, нејасна белина осветила, ишчезава у таму, као и сањиви гласови пробуђених петала, што изумиру и тону у нему бескрајност. Али дах пробуђења, као животна струја, ширнуо је и забуљао суморну копрену. Исток се смешти . . .

Свиће . . .

Кроз ову улицу, у то доба, журно је промицала женска прилика, умотана од главе до ногу у мекан, вунени плант, тамне боје. Промичући, левом страном каменитих ограда често се обазирала за собом, као да се плаши нечега. Када се приближила Тврђави угледа Стражара и за часак заста, као да жели, да се неопажена заклопи у кривине зида Римљанин је угледа и викну да стане. — Жена застаде.

— Ко си, ти? — запита Стражар.

— Жена — Јудејка! —

— Откуда идеш?

— Са „Овчијих Вратница“, — одговори питана.

Стражар приђе и размаче вео са њених лица, да се увери, је ли у истини женскиња. Дивна девојачка глава, која лепо потом потпуно одговараше гипкоме и витоме стасу, забели се испод тамнога вела. Ниско чело са грахорастим, сетним очима и бујном кестењастом косом, тако је складно одговарало пуначкоме беломе лицу и облој брадици, више које су се као два ружична листића, румениле пуначке, мале уснице. Цела појава њена дисала је свежином прве младости.

Када је Стражар ухватио за вео, девојче се устрављено трже, али се не смеде одупирати ни противити.

— Аха, — проговори Римљанин, кад је уочи. — Ти си она, што је пре два дана плакала под крстом распетога Назарећанина.

— Јесам! — одговори девојка, и попова умота лице до очију.

Па где си била до сада?

— Не рекох ли ти, — одговори девојче — код Овчијих Вратница. Римљанице, пусти ме да прођем, јер ми, се ваља још пре видела наћи код Гроба Погребенога.

Римљанин се уклони и она журно похита пут Тврђаве.

Под самим зидом ове Тврђаве, налази се неколико кућерака, са вртовима и зиданом оградом пред њима. У колико су ове кућице старе и трошне, у толико надокнађује њихову сиротињу, бујно зеленило, што се по овим вртовима шири.

Пред једном, одотих кућица, стоји зид, који је у пола оронуо, и преко кога се пењу и пружају дебеле вреже старих лоза. У средини овога зида стоје ниска храстова врата, кроз која се мора добро сагнути да се у двориште уђе. Тим вратима хитала је девојка, па када им се приближи, заста, обазре се на све стране, па затим закуца неколико пута гвозденом алком. Ослушну неко време, али како нечу ни гласа ни шума, она приђе месту, где се пружају вреже са оронула зида, дохвати се рукама за лозу, успужа се на зид, и скочи у двориште, по коме се испрелетале лозе са осталим гранама.

Малена кућица, пред коју сада ступи, стајала је у поднуој тами, заклоњена воћњакџм и густим сплетовима лоза, које са кровом ове кућице чињаху пространу стреху, те се у њезиноме хладу могаше удобно заклонити и од сунчане жеге и непогоде времена. Кућа је посве стара и порабоћена. Са половине зида олуштио се леп, те између црвених опека провирују кедрове греде, па које се равни кров наклања. Четири прозора, између ниских, кедрових врата, била су приклоњена дрвеним капцима тако, да се, изнутра, неби могао опазити ни један зрачак светлости. Мир и нема тишина владала је и овде као у најдубљем сну. —

Кад се у Јерсалиму сазнало за Пресуду Пилатову над Исусом Назарећанином, одушевљени Јудејци наоружаше се чвороватим батинама и јурнуше по улицама, да пронађу и Његове ученике. *Ана* и *Калфа* ликовали су у Сионској Палати, а гомиле Равина крстарице су кроза светину, дражећи је све више и више противу Исуса и Његових следбеника. Многи од Ученика напустише Јерусалим, пређоше *Калварску* Гору и заклонише се у *Емаус*, оближње место. Који не могаху уграбити прилике, сакрише се у *Клеопину* кућу, пред којом се и ми налазимо сада. Међу онима које не забуни први страх у Гетеманској башти, и који не побегоше одмах, био је и *Петар*. Кад је стража везала Исуса и повела га кроз узбеснелу бујицу, Петар је остао и плачући ишао за Њиме. Код Иродових кула насрну нова руља на

Везаногa и Петар се изгуби у њојзи; али, захваљујући снажним мишицама, он се проби понова до саме страже, а кад стража уђе у пространи трем Сионске Палате, он је стајао у близини Исуса. Једна жена приступи му и рече: „Чини ми се, да си и ти један од његових?“ — маса се са ужасном дреком заталаса, а он, ужаснут страхом, три пута изјави, не само да није Ученик, него он Овога Човека и не познаје. Код трећегa одрицања Учитељ га погледа, он излете на улицу и бризну у силан плач. Од тога часа па све до овога, када је девојка ускочила у двориште, ни он није излазио више из Клеопине куће, него је очекивао докле не прегрми прва холоуја узбеснеле светине.

Девојка приђе заклоњеноме окну и кућну. Неразговетан шум и жубор заталаса се из собе. Капак се полако одшкрину и слабачка светлост жижка затрепери и обасја преплануло и суморно лице снажна човека, који се појави. То је био Петар.

— Ко је? — упита он.

— Магдалина — одговори девојка

Петар брзо спусти поклопац и за мало врата се таман толико расклопише, колико је било довољно, да уђе девојка. У слабо осветљеној пространој одаји, угледа она осим Петра, Јована, Натанаила, Клеопу и још неколицину. Сви они погледаше радознало у долазећу. Магдалена улете у одају, збаци огртач и сва задухана готово се сруши на једну столицу. На њезиноме лицу јасно се огледају трагови изненађења-страха и чудне забуне. Ученици се оку, нише око ње, да чују шта им доноси.

— Где је Учитељ? — запита девојка, унезверено

Ученици се згледаше међу собом. И она, као и они, знала је, да је Учитељ пре три дана разанет и да је већ други дан у гробу.

— Где је Учитељ? — понови она, кад примети како је са чуђењем посматрају.

— Сестро! — проговори Петар, наже се девојчином лицу и снажном руком прихвати је благо за подбрадак, те јој се дубоко у очи загледа. — Разабери се, Сестро! Разапели су Онога, кога ти сада тражиш. Он је погребен.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Али њега нема ни тамо!

— Где? — запита Петар.

— У Гробници!

Као да их ненадни пламен дотаче, скочише Ученици, изненађени од овога гласа.

— Магдалино! — узвикну Јован, најмилији Ученик Исусов. — Чудно си нас запитала, а још чудније одговараш. Разабери се, Сестро! Ти си тако узбуђена, теби се нешто догодило. Причај нам по реду да те разумемо.

— Е, па чујте! — одговори Магдалина — Учитеља нема у Гробу. Још пре освета, пођосмо да помажемо ноге Покојникове, кад ми тамо, а стена са Гробнице лежи одваљена, печат Пилатов изломљен а Гробница пуста.

— А стража? Где је Пилатова стража? Та она је намештена тамо, да чува печат и Гробницу! — узвикну Петар.

— Ни страже није било. Ми смо саме биле тамо, па кад угледасмо празну Гробницу, престрависмо се и побегосмо.

Може се замислити какво изненађење и страх овлада Ученицима. На први мах нико не знаде узрока, никоме не паде на ум тврдња Пророка, ни речи Учитељеве, којима је говорио раније; најзад помислише, да је Погребени пренешен. Али зашто да га препесу? И ко смеде покидати Пилатове печате? Где је била стража? — Нема сумње Њега су узели? Али зашто? Можда, да нас обеде, да нас гоне?

Што су се овакова питања више гомила, то је међу Ученицима настајала све већа забуна. Велика Тајна, која се почела са Распећем, ево се заплета још једним догађајем више. Помрачење и трусови, што се десеше, нису их толико потресли, као ова вест, да је гробовска стена одваљена и да нема Исуса. — Шта сада да се ради. Евреји ће, нема сумње, оптужити Ученике, и настаће нова гоњења.

Само та једна помисао била је довољна, да и нако преплашене Ученике са свим помете. Најзад се прибрасе Натанаил и Клеона тога часа пођоше у Емаус, да јаве Ученицима, о чудноватој новости, као и то, да буду на опрезу, јер тек сада могу настати нова гоњења. Клеона и Натанаило дохватише палице,

пребацише преко плећа своје хламиде и изађоше из куће.

I

Прво плавило просијавало је већ кроз млечну белину свитања, када су оба Ученика, Петар и Јован са Маријом Магдаленом, прешли „Овчије Вратнице“ и између стеновитога кланца ударили на мост, који води преко дубоког *кидронског* потога. На левој страни извија се тамна коса *Маслинове* горе, обрасла густом, кедровом шумом. У долини *Језекијева* купала, још је полагао густи мрак, који су набацале сењовита гора и остали стеновити избрешци. Под косом, са свим у тами, види се каменита ограда *Гетсиманске* баште, а ту је, у једној стени урезана и Гробница, у коју је положено тело распетог Учитеља. Што се Ученици више примицаху томе месту, све их је веће нестрпење захватало, тако, да Јован не мога сачекати, него убрза кораке и пре свију стиже на место.

Стена у којој је урезана Гробница, била је од обична камена пешчара, као што је и кедронски кланац и све стене у Јерусалимској околини. Из гробнога отвора ове сиве-беличасте стене, зијала је густа тама. На темену њезиноме било је нешто земље, по којој се нахватало ситне траве и по који цбуц, те изгледаше као коса на огромној лобањи, која са расклопљеним вилицама на донавшега зјани.

Јован је из блиске даљине гледао устрављено у нему помрчину гробнога отвора.

— Шта је? — запита Петар, када га достиже.

— Отворена је — одговори Јован и показа на велику плочу, која, одваљена, лежаше, неколико корачаји од Гробнице далеко. Плоча је била велика и тешка, да би је и десеторица с муком подигли.

Сви троје наднесоше се и загледаше у мрак. У дубини Гробнице сложила се густа помрчина те се не прозираше ни мало. Најзад, ова неизвесност, има ли чега унутра, начини их још нестрпељивијим и Петар се први усуди, те се саже и уђе у Гробницу. За њиме уђоше Јован и Магдалина.

Мемлива хладноћа, са мирисом влажне земље, обујми их, и Магдалина се лако стресе. У Гробу је владао мир. У гробовоме тлу, које је изрезано у форми човечијега тела, није било никога. Они пажљиво слушаху. На месту где је почивала глава напипаше убрус, којим се теме покрива. Убрус није бачен и згужван, него је био лепо савијен и положен чело главе. Ниже убруса лежало је платно, у које је тело било повијено. И то је било све.

Магдалина узме убрус и прва изађе на поље. Посматрајући ову крпу платна, она се сећала онога часа, када јој Учитељ метну руку на главу и рече: „Устани! Греси су ти опроштени, и не греси више!“ Тада јој је у души тако лакнуло, да јој се чињаше, да ће се тога часа винути у безконечно плавило, које се над њезином главом засводило и преливало чаром познатог блаженства. Та јој успомена заталасала душу и она зајеча, притиште убрус на очи, наслони се на стену и поче тихо нарицати. Њезино нарицање опомену Ученике да је време изласку и они изађоше.

„Па сад?“ — запита Јован узбуђено — „шта ћемо сад?“

Петар ћуташе — Нем и замишљен стајао је пред Гробницом и гледао унутра, као да ће му одговор доћи отуда. Најзад одмахну главом, као човек који не разуме више ништа, и дубоко уздахну.

Магдалина убриса убрусом сузе и педишући чекаше шта ће им Петар рећи.

— Нема га! — одговори Петар и приђе плочи, на којој се познаваху трагови изломљених печата. Он седе на плочу и обрливши своја колена наново се у Гробницу загледа.

— Њега су, без сумње, узели по налогу Ане и Кајафе, те да обеде нас, да смо разломиле Римске печате. Тако ће нам створити већу кривицу, и ми ћемо сви проћи, као што је прошао и овај Праведник. —

Сад им није остајало ништа друго него да се врате и јаве осталим Ученицима, шта су видели. Па тако и учинише. Али пре него ли одоше, договорили се, да Магдалина остане још за који часак, докле се са свим нераздани, те да припази, неће

ли ко од Кајафиних или Пилатових доћи овамо. Тако би се бар могло ма што шта дознати о загонетном престанку Учитељева тела.

И Магдалина оста сама.

Нема тишина, која око ње владаше и мрак, што је из расклоњених гробовских чељусту зијао, недадоше јој да и даље гледа у отворену јаму. Њу поче обузимати потајна страва и језа, када осети да је остала сасвим сама. Да избегне страшне помисли она се спусти на плочу, рашири убрус преко крила, и гледајући у њега претураше по успоменама догађаје што их је, у Учитељевој близини, доживела. Као свежи сан, лебделе су јој пред очима успомене једна за другом. Бурна на мору, исцелење бесомучника, дизање Лазара из мртвих, све се то мешало и окретало око једнога Крста, на коме слуша тупе ударце чекића. Она маши очима у мрак и учини јој је као да види на земљу положен крст, пред њиме стоји Човек везаних руку. Сад приступише неколико тамних сенки, одрешнише га, скидоше му одело, положише га леђима на дрвени стуб, руке му растежу на попречну греду, шире му дланове. Један, међу њима стоји са засуканим рукавом и узмахнутим чекићем; он чека докле други намести чавао на длан оборена човека, па да чекићем прикује живу руку у греду. Тупи ударац чекића одјекну у томе часу, а за овим још један, и још један; и неколико њих уздигоше Крст у висину, уковаше у земљу, и она угледа, главу обвијену трновним венцем и приковано тело Онога, Који чињаше само Добро, Који спасаваше, а Кога за све то наградише ужасним мукама Распећа.

Помисао на ову успомену, коју у овоме часу тако јасно гледаше, толико је узруја, и она обема рукама затисну уши, да не чује тупе ударце чекића, бризну у плач и скочи са гробове плоче, да бега, да се сакрије, да не чује више тупе одјеке немилосрдна чекића.

На један мах је нешто текну. Баш кад је корачала да побегне учини јој се као да чу некакав шум, који из Гробнице долази. Неодољива страва прикова је на месту.

Онај нејасан шум понови се опет, и

ДАЉЕ У ДОДАТКУ

Додатак 13. бр. „Српског Сиона“ за 1896.

њој се учини као да је из Гробнице неко посматра. Како је леђима била окренута Гробу, она се обазре плашљиво, да се увери има ли кога унутра.

Обазре се — и врисну.

На расклопљеним вратима гробовске таме угледа она вити стас у снежноме Хитону, са лицем девичанске лепоте. Са рамена ове појаве, ширила су се расклопљена, бела крила, огромне величине, па су захватала и покривала целу стену, у којој је Гробница. Цела појава и њезина крила, била су тако прозрачна, да се кроза њих, као кроз беличасту маглицу могло прозирати у нутра. Крила ове појаве исчезавала су у немој, још мрачној бесконачности. У дну саме Гробнице, које се, кроз прозрачни стас, јасно видало, угледа она пуцо магличастих, прозрачних главица, са склопљеним крилима, а необично светлим очима, које сијаху чудном светлошћу, што је чисто палила.

Као подкошени клас срушила се Магдалина на земљу. Необични шум и брујање, почеше се разлегати у њезиној глави и силна тама обузе јој вид. Као у некоме заносу, лежала је она, у прабини, не знајући ништа за себе. А када се шум и тама развијаше помало, она плашљиво подиже главу и погледа у Гробницу.

„Жено! што плачеш? — чу се из Гробнице. Она иста појава, од које се мало час пренала стајала је на гробовскоме отвору и питала. Звучан и нежан глас утоли јој страву, и она одговори, јецајући:

„Узеше Господа мога, и не знам где Га метнуше“

— Обазри се за собом! — одговори јој иста појава.

Она се обазре.

За њезиним леђима стајао је Човек, у белој одори. Лице његово било је бледо и бело као снег.

„Што плачеш, жено? и кога тражиш?“ — запита је Човек, у белој одори.

— Господару! — одговори Магдалина, оборивши очи к земљи — ако си Га ти узео, кажи ми где си Га метнуо, и ја ћу Га узети. —

„Марија!“

— Равуни! — врисну Магдалина, када подиже очи лицу Човека. Пред њоме је стајао главом сам Исус.

Како је припала коленима, тако је, јецајући од изнецадне радости, пружила руке, да загрли ноге Учитељеве.

„Не дотичи се Мене, јер се још не вратих Оцу Своме; него иди к браћи Мојој и кажи им: враћам се Оцу Своме и Оцу вашем, к Богу Своме и Богу вашем.“

— Хоћу, Равуни! — одговори Магдалина и појми очима, да још једном погледа у лице Учитељево. Али Учитеља више не беше. Она се брзо окрете Гробном отвору, али ни тамо не угледа више никога.

*

Јасно руменило прозрачно и провидно, обузело је источну страну Неба, и блештећа светлост руменога Сунца, које се, као ватрено коло помањаше на далеком Истоку, осу се и прели тамне врхове кедрових шума, на Маслиновој Гори.

То весело руменило, у коме се купаше Небо и Земља, разли се у души девојке, и она, као ерна, са камена на камен, скачући, улете у Јерусалим, машући убрисом васкрелого, и вичући:

„Христос васкресе! Христос васкресе!“

(Свршиће се).

Ускршња проповед,

Ђуре Страјића, свештеника сентомашког.

„Совршишася!“ — Довршено је посланство и деловање Исусово на земљи; протекоше три године учења и рада, листови се еванђелски исписаше и постадоше станац-камен, на коме се подиже црква Христова.

Па како се растаде са људима Онај, ког нам доведе звезда витлејемска?

Међу своје дође, ал' га они душмански испратише. Он их круниса људским достојанством, а они њега венцем трновим; он их напаяше љубављу божанском — они њега жучи и сирћетом; дав'о им је срце из недара — а они му ребра прободоше; раширио је руке да загрли цео свет, — а они те руке на крст приковаше!

Заиста горостасан пример величине Божје, а нискости и пакости људске!

Па зашто учинише тако? Што га можда нису разумели? — А разуме ли човек како ниче биље, како трава расте; појми ли човек од куд птици песма, од куд цвећу боје и мириса? Све то човек не зна и не појми, па и опет како радо зауставља очи своје на красотата Божје природе! Тако и вера није предмет ума и схватања, него срца и осећања — али савременицама Христовим беше срце тврђе од камена. — Знали су они врло добро, шта Христос учи и жели — али они тога не хтедоше; зар да се господар изједначи са слугом — мислили су они — зар да учени књижевник призна простака за брата? Или зар да се охоли Римљанин одрече свијух раскалашности свога доба, да посне главу своју пепелом, да узме крст на леђа своја и за Христом пође?! — Не, то није могло бити — људи не могуше разапети своје страсти и зато су разапели Христа.

Али за мало потраја влада срдите немоћи људске — њена беху само три дана, а Христова црква ликује деветнајест пуних векова; она је запечатила један гроб, а Христос је отворио све — славним васкрсом својим на данашњи дан. — Смрт је смрћу славно поправио, грех Адамов људима опростио; двери неба свима отворио, да будемо, као негда, вишњем Богу и мили и драги.

Па и опет крв Христова на Голготи проливена не доноси свима једнаке плодове искупљења, — јер не може сваки да отвори врата душе своје и уведе васкрелог Господа; не пријањају сваком за срце мисли еванђеља а још мање те се мисли у дело приводе. Нису дакле оне страсти људске — које разапеше Христа — јоште изумрле, него и дан-данас помањају лица своја, па још обучене у руву хришћанском! — Многи се залетио на крилима високоумља и благостања свога, да друге надвиси и превазиђе, — те у том лету пемилосрдно кида везе љубави небеске којима је Христос опасао свет; та себична утакмица рушећи све, што јој је на путу, довикује сваком племенитијем начелу; „распни, распни јего“! . . .

И тако се и дан-данас дешава, да се правда трњем заодева, а истина у гроб сахрањује; доброта се на Голготу шаље, а Јуда се сребром обасипа!

Али прави Хришћанин неће клонути духом када уочи оваке прилике, — сетиће се Бога-мученика и поновиће речи његове: „Опрости им Боже, јер не знају шта раде!“ Знаде он врло добро, да ће на гробовима сахрањених врлина попуцати печати и да правда васкрснути мора.

Ком је дакле тешко и терет га слама, нек се сети крста Христовога; кога гоне и на правди киње, нек се сети мука Спаситеља; који сузом и крвавим својим знојем залива кору сува хлеба, нек се сети тајне вечере Христове. Који претрпи до краја, спасен ће да буде, — јер победе нема без страдања, нит васкрса без великог петка.

А ви, којима је Бог уштедио сузе, те мање познајете беду и невољу људску, — отворите срца ваша љубави хришћанској и гледајте у имању своме зајам Божји, који ћете враћати с каматом, — а камате су добра дела ближњем учињена. Немојте гледати у памети својој, у имању и положају своме неке личне заслуге ваше, него Божје дарове, који вам се дадоше сутицајем сретнијих прилика.

Опростите један другом старе увреде, јер добар човек добро памти а зло заборавља; чувајте се злих речи, јер њима човек више себе понижава него што другог вређа; чувајте се охолости — она је и грех и глупост, јер што је човек образованији тим је уљуднији. И на што може бити горд пред Богом црв, који данас јесте а сутра га нема. Не гледајте један другог преко рамена, јер ћете до скоро бити сви суседи на једном месту.

Послушајте стихиру данашњу: загрлите друг друга и праштајте све васкресењем у овај свети дан.

Јест! Јер од како је света и човека не би дана тако великог, не би догађаја тако замашнога, као што нам га проповеда празник данашњи! — Славу слави истина и правда, лаж и мржња у гроб се обара, а из гроба јерусалимскога Бог устаје да избави људе.

Дан је овај печат живота Христова и његове муке и науке; дан је овај празник над празници иза кога више ноћи нема, јер васкрена зора проби таму греховну и обасја људску свест, да јој се више не смркне, до скоочања века.

„Сей день, егоже сотвори Господь возр-
дѣмса и возвеселимса вонь“!

Радујмо се, дакле, браћо, великој победи данашњој; поздравимо у њој ликоване свега, што је добро, честито и племенито; заборавимо данас на све невоље и незгоде светске и погледајмо умним очима на отворени гроб Христос као на знамење отворених врата сретније будућности наше.

У то име, браћо, нека се истопи завист и злоба као восак од лица огња и нек вам васкрсне у кући напредак а у срцу мир!

Христос васкресе!

Амин.

Основни принцип римског католицизма.

— Н. Бјељајев. —

(Наставак.)

Али и јерархија је могла бити извор распада у цркви, која је усвојила рационалистичка начела. „Исто право, какво је у одношају према целој цркви присвојило себи западни патријархат, могла је присвојити себи, у одношају према том патријархату, свака епархија; свака пароксија је могла исказати исто право у одношају према својој епархији; свако поједино лице у одношају према свима осталима. Тај се резултат не може избећи никаквим софизмом. Истина је или дата јединству свију и њиховој узајамној љубави у Исусу Христу, или се она даје свакој личности, узетој појединце, без икаквог одношаја према осталима“²⁾. С тога се и јавља мисао о неопходности црквене једноличне врховне власти, која би усредсредила и ваплотила у себи све привилегије јерархија, а када је та мисао нашла своје остварење у признању монопола непогрешности првосвештеницима Рима, морала се угасити и последња искра слободе и независности јерархије, која је сад пала под јарам папски, те угушена његовим авторитетом. На тај се начин рационализам римске цркве препородио у папски апсолутизам и „јерархија, оличена у једном човеку, претворила се у тиранију, не само злоупотребом, него силом њеног закона“³⁾. У том препорођају је католицизам нашао гаранције за одржање свога јединства. Али добивена гаранција плаћена је тек великом ценом. Прво, само то јединство

беше фиктивно, јер се Рим, као што опажа Кирјејевски, бринуо „више о спољашњем јединству и о спољашњем господству над умовима, него о унутрашњој истини“⁴⁾. „Јединство спољашње, које одбацује слободу, те је с тога инертно — то је романизам,“ вели о истом предмету Хомјаков⁵⁾. Друкчије и није могло бити, „јер се, говори Кирјејевски, не може тражити никаквог унутрашњег узрока за ово или оно богословско мишљење, када се истинитост или важност суда решила случајним разумевањем јерархије“¹⁾. Да у католицизму нема места јединству унутрашњем и поузданом, Хомјаков, да би доказао ту мисао, допуњујући и развијајући мисли Кирјејевскога, указује још и на то, да се Латини „покуравају вери, која пребива не у њима, него ван њих“²⁾. Друго, гаранције јединства, које је добио католицизам и које су нашле своју формулу у панском догмату, створиле у католицизму тај особити карактер богословске науке, чија се суштина, по одређењу Кирјејевскога, своди на тенденцију: „доводити у хармонију потребе разума с утврђеним истинама јерархије“³⁾. Неки су мислили, да се уз ту тенденцију не може пристати у том наиме одношају јер она нема корена у личним убеђењима богослова, него се просто оснива само на закону потчињености. Не може се, по њихову мишљењу, овде то одобрити, што „личности, не имајући личне вере, узимају на себе заштиту опће религије, којој се покуравају“⁴⁾. Још је горе то, што је, услед свих указаних погодаба, богословска наука у католицизму примила од самога почетка, у епоси тако зване схоластике, правац рационалистички и претворила се у силогистику, поставши у исто време неприступачна сваком умном прогресу и свакој слободној мисли. Схоластика, вели Кирјејевски, „због логичког начела у самој основи католичке цркве, није могла друкчије измирити противност вере и разума, него силом силогизма, који је на тај начин постао првом погодбом сваког убеђења. Испочетка је, природно, исти тај силогизам доказивао веру против разума и покуравао јој разум разумних доказа.

⁴⁾ Дела Кирјејевскога, II, 297.

⁵⁾ Дела Хомјакова, II, 243.

¹⁾ Дела Кирјејевскога, II, 285.

²⁾ Дела Хомјакова, II, 242.

³⁾ Дела Кирјејевскога, II, 285.

⁴⁾ Дела Хомјакова II, 242.

²⁾ Дела Хомјакова, II, 102.

³⁾ Ibidem стр. 242.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Али та вера, логички доказана и логички стављена насупрот разуму, већ није била жива, него формална вера, не управо вера, него само логичко одрицање разума. С тога се у том перијоду схоластичког развића католицизма, баш из узрока своје расијалности, јавља западна црква као непријатељ разума, као страни, смртни, одлучни непријатељ његов⁵⁾. Отуда су напоследку, по мишљењу неких, потекле све оне догматичке особине, којима се католицизам разликује од православља. „Римска се црква, пише Кирјејевски, у отступању евоме од источне, одликује наиме победом рационализма над предањем, спољашњом разумношћу над унутрашњим духовним разумом. Тако је, на основу тог спољашњег силогизма, изведеног из појма о Божанственој једнакости Оца и Сина, измењен догмат о Тројици, насупрот духовном смислу и предању; тако је на основу другог силогизма папа постао главом цркве у место Исуса Христа, затим светским владарем, и онда непогрешивим; биће Божје у целом хришћанству доказивало се силогизмом; цела верска заједница опирала се на силогистичку схоластику; инквизиција, језуитизам, једном речи све особине католицизма развиле се силом истог формалног процеса*). „С тога гледишта постаје за нас разумљиво, зашто западни богослови, поред све паметне савесности, не могуше видети црквено јединство друкчије, него у спољашњем јединству епископства; зашто су могли спољашњим делима човековим приписивати битно достојанство; зашто поред унутрашње спреме душевне а при недостатку тих спољашњих дела, не нађоше другог сретства за њено спасење, него измислише извесно време бављења у чистилишту; зашто су напоследку признали, да људи могу имати и сувише заслуга за та спољашња дела, те тај сувишак поклонити и другима, који то немају, ако само учине ма шта у корист цркве . . . Очеvidно је, да је исти наравствени узрок, да је иста претега логичке једностраности, која је родила учење о неопходности спољашњег јединства црквеног, морала родити и учење о непогрешивости њене главе. . . . За тим се, из истог логичног узрока, морало раширити полудуховно господство напипо над свима владарима запада и створити све уређење, тако зване, свете римске империје

⁵⁾ Дела Кирјејевскога, I, 193. 194.

*) Дела Кирјејевскога, I, 191.

и цео карактер историјског развића средњих векова, где се светска власт непрестано мешала с духовном и непрестано се борила с њом, узајамно спремајући једна другој место за будући пад на суду народном. А међу тим, кад је у исто време, у унутрашњости западног човека, настала иста борба између вере и разума, између предања и индивидуалног убеђења; и кад је духовна, светска власт црквена тражила себи основа у светској сили, онда је духовно убеђење западних умова тражило себи основа у теоретском силогизму⁶⁾.

Истим очима гледа на вероисповедне особине римског католицизма и Хомјаков, налазећи, као и Кирјејевски, извор њиховог постанку у рационализму латинства. „Држава од овога света, вели он, заузела је место хришћанске цркве. Једини живи закон сједињења у Богу био је истиснут партикуларним законима, који носе на себи биљег утилитаризма и јурисдичких односа. Рационализам се развио у облику владарских одредаба; изабрао је чистилиште, да би објаснио молитве за умрле; установио је између Бога и човека баланс обавеза и заслуга; почео је метати на вагу грехе и молитве, погрешке и искупне подвиге; завео је пренашања с једног човека на другог; узаконио је измену привидних заслуга; једном речи пренео је у светилиште вере потпуни механизам банкарске куће. У исто време је црква-држава увела државни језик — језик латински; затим је довукла под свој суд ствари световњачке; онда се латинска оружја и стала опремати испрва неуређене походе крстоноша, после сталне армије (витешке редове) и, напоследку, кад јој је мач био отринут из руке, извела је у убојни ред школовану дружину језуита⁷⁾.

⁶⁾ Ibidem, II, 246. 247.

⁷⁾ Дела Хомјаков, II, 23.

Школа и Црква.

(Из поучавања Макарија митрополита Московског.)

Оставите дјетји приходити ко мик,
и не браните њих. (Марк. 10, 14).

Задаћа религијозног хришћанског васпитања двојака је. Прва — да побуди и разјасни религијозно знање у човеку, да му просвети ум светлошћу јеванђеоског учења, да открије пред њим истине хришћанске вере, заповести хришћанске љубави, обећања хришћанске наде. Друга — да побуди и васпита религијозно чувство у човеку, наиме, да усади у са-

мом срцу Његовом хришћанску веру, укорени хришћанску љубав, утврди хришћанску надежду. За прву циљ служи и може служити више школа. У каквом се облику јавља тамо пред ученицима хришћанство? Дају ли им догмате вере и наравствене законе, излажу ли историју вере и цркве, разјашњују ли хришћанско богослужење, и целскупно хришћанство увек пред њима у облику чисте истине, у виду учења и науке, то утечу и непосредно на њихне умне силе, и непосредно раширују и разјашњују њихово религијозно знање.

За другу циљ више свега може служити св. храм, који се зато и зове, из старина, училиштем хришћанске побожности. Овде, у храму, хришћанство се јавља пред децом не само у облику божанственог учења и „анстрактних“ истина, већ више у чувственим и стварним облицима. Овде деца виде пред собом свештене слике Господа Бога и Његових угодника, као и разних знатних догађаја, који се одnose на наше искупљење. Чују свештене песме, прожете живом вером, жестоком љубављу и непоколебљивом надом хришћанском. Виде свештене радње црквених пастира, које имају дубок религијозни смисао. Чују и виде молитве и молиоце, браћу у Христу, — и све, све то скупа утече на њихова спољашња чула, а затим и на унутрашња. Све наспњава, напаја и наслађава њихову душу и срце, и већма и већма утврђује у њима св. веру, надежду и љубав.

Но осим тога, што се у храму јавља хришћанство пред децом у стварном облику, који утече на васпитање нашег религијозног чувства, овде пред нама је хришћанство — у самим својим тајнама и утече непосредно на њих силом тих тајана.

Тамо, у школи су их учили, да је најважнија мука Спаситељева, којом Он искупи људе од греха, помири с Богом, задоби за њих вечно блаженство, била Његова смрт, Његова жртва на крсту. Овде, у храму, приноси се у тајни Евхаристије сама жртва искупљења за грехе целог света. —

У школи уче, да су сви људи наравствено немоћни, да без помоћи божје благодати не могу право ни веровати у Христа, ни љубити Га, нити уопште чинити како хришћанско добро. У храму је пребивалиште божје благодати. Овде се благодат излива на молиоце кроз тајне црквене; овде стално станује као у избраном дому свом на земљи, сам Господ Бог, пребива с обиљем Своје благодати и даје је свима жеднима и који је моле.

У школи уче, да је виша сврха, којој треба да стремимо у свом наравственом животу, саједињење с

Христом: у храму, удостојивши се примити Његово пречисто тело и крв, сједињујемо се с Њим.

Превео

П. Весин.

Конференција Срба код угарског министра-председника.

У четвртак 14. о. м. састала се давно очекивана конференција Срба у палати кр. уг. министра-председника у Будиму. Отпочета је у 1/2 5 сахата после подне и трајала је до 7 сахата у вече.

Министар председник барон *Д. Банфи*, отварајући конференцију, поздравља присутне и захваљује им, што су на његов позив дошли, а затим наводи, да је влада конференцију ову сазвала тога ради, да чује мишљење о томе: *да-ли би било изгледа да би српски црквени конгрес, кад би се сад сазвао, могао с успехом делати, а нарочито, да-ли би се на том конгресу могла установити једна једноставна уредба за целу аутономију, те да се тиме једном организација те аутономије доврши и послови њени уредован и правилан ток доведу.* Изјављује, да не разуме српски, те зато моли присутне, да се у говорима послуже мађарским или немачким језиком, како је коме воља; те затим позива министарског саветника др. *А. Дардаја*, да све то и на немачки протумачи, и да и он разложи цел ове конференције.

Министарски саветник др. *А. Дардаји*, који је у председништву министарства референт за ствари српске народно-црквене аутономије, разлаже на немачком језику цел ове конференције и говори о томе, како је организација српске народно-црквене аутономије неподесна, те по томе држи, да би исту требало на сасвим другим основима спровести и порадити на томе, да се сви аутономни одношаји једним једноставним статутом коначно у ред доведу.

После тог говора позове министар председник присутне, да који жели, нека изјави своје мишљење.

Ђура Вукчић. Преузвишени г. министарски председниче! Пре свега сматрам за пријатну дужност, да вам изразим искрену благодарност на предусретности и благонаклоности, коју сте према цркви и народу нашем тим чином указали, што сте изволели на овом одличном месту данашњу конференцију сазвати и предметом световања наше црквено-аутономне одношаје поставити.

Ваша преузвишеност има поднуно право што је изволела нагласити, да је крајње време како у интересу државном, тако и у интересу цркве и народа нашег у овим крајевима, да се наши црквено-автономни одношаји после толиких и разноврсних заплета и неспоразума искреном и отвореном речи разбистре и расветле, да се наше автономне институције правилно среде, те да се развитак и останаk нашег црквено-автономног живота једном у свој нормални колосек доведе.

Ваша преузвишености! Са повратком угарске конституције донело је угарско законодавство IX. чл. закона од год. 1868. који сачињава уставни паладијум, на коме се оснива црквена автономија српскога народа источно-православне вероисповести у земљама круне св. Стевава Тај основни закон гарантује српском народу источне-православне вероисповести право, да је властан под највишим државним надзором своје црквене, школске и овамо односеће се фондационе ствари на свом властитом народно-црквеном сабору расправљати и у том погледу нужне установе *самостално* доносити. Даје му даље право, да по тим, од сабора донесеним и од Н. Величанства потврђеним установама може својим црквеним, школским и овамо односећима се фондационим пословима *сретством својих сопствених органа самостално управљати*.

Прошло је већ преко 25 година, како је тај законски чланак донесен, на до данас још немамо свију установа, које су потребне, да би се наш црквено-автономни живот нормалним путем кретати и развијати могао.

Крајње је време, да се на овако одличном и меродавном месту искрено и отворено рекне, који су прави узроци, што се та узвишена цел у интересу државном, у интересу цркве и народа нашег до данашњег дана није могла постићи ни остварити.

Ваша преузвишености г. министарски председниче! Молићу за дозволу, да се у том погледу по свом најбољем осведочењу, колико умозгнем кратко, али чисто отворено изразим.

Два су поглавита узрока, који су сметали, да се неке наше црквено-автономне институције нису могле у опште у живот привести, а које су и приведене да у многومه погледу не одговарају условима, под којима би се наш црквено-автономни живот у кругу својих потреба правилно кретати и развијати могао.

Први узрок лежи у природи ствари и у нама самимма. Ваша преузвишености! Наша источно-православна црква исто тако као и католичка носи на себи тип епископалне цркве. Установе које се у крилу автономног уређења такве цркве доносе, морају имати обзира на основна правила саме цркве, не могу и не смеју са овима у опреку долазити, јер би се тиме оделили од јединства, које спаја све следбенике једне те исте велике цркве православне. У крилу епископалне цркве врло је тежак и сунтилан задатак тачно и правило означити демаркациону линију духовне и световне власти при уређењу автономног састава дотичне цркве. Природне тешкоће у томе погледу, које су дугогодишњу борбу између духовног и световног елемента у нашој цркви изазвале — појавиће се на сигурно и у крилу католичке цркве, кад се започну организаторски радови око уређења црквене автономije католичке, које ће скоримице на дневни ред доћи. И тамо ће се одмах на првом кораку те тешкоће неминовно појавити те ће дуге борбе и времена требати, док се укрштени одношаји размрсе и у правилне границе сведу. Није чудо дакле, што је та борба морала и у нас предходити и то тим јача и заоштренија бити, што се с једне стране наша хијерархија, а наиме у пређашња времена круто придржавала строго каноничког становишта не узимајући у обзир културни напредак и актуалне потребе века у коме живимо, а с друге стране што и међу световњацима владаху две струје, једна умерено конзервативна, којој и сам припадам, која држи да карактеру наше епископалне цркве, да практичним потребама и политичком положају у коме наш народ у овим крајевима живи, најбоље одговарају такве установе, које ће омогућити миран и нормалан развитаk нашег автономног живота, које ће што мање повода давати унутрашњим раздорима и што мање у опреку долазити са државним властима. С друге је пак стране, и то све јаче и силније, избијала на површину демократска струја, која је при уређењу наших црквено-автономних институција полазила из принципа народне суверености и пошто се овај политички принцип тешко даје у склад довести са црквеним принципом епископалне цркве, то је та струја тако рећи на сваком кораку долазила у сукоб и опреку час са црквом, час са државом.

Међутим које дугогодишњим искуством, које

пак теоретичким разлагањем автономнога питања на књижевном пољу, до пре још сувише нејасни и помућени појмови данас су се доста разбие-трили и консолидовали. Наиме пак од како је Њ. Светост данашњи српски патријарх сео на митрополитеку столицу нема никаквих значајних тешкоћа, да би се демаркациона граница духовног и световног елемента у организму наше автономije правилно означити и уставовити могла. Супротности пак међу световним елементима такође су се бар у толико сталожиле, што се не сматра више, да је родољубље искључиво само на једној, а мрачњаштво и издаја на другој страни.

Има сигурних симптома, да би ми наше унутрашње размирице споразумно међусобним попуштањем размрсити могли, — али су се данас испречили други узроци, који леже сасвим изван наше моћи, те силно сметају, што се наша народно-црквена автономija не може да догради и наш црквено-авномни живот неможе својим нормалним и законитим путем да тече.

Тај други узрок лежи у заплетима правног одношаја наше црквене автономije према држави. Што се овога другог узрока наше автономне болести тиче, тај потиче неправо од саме државе и у томе погледу сви су Срби једнога мишљења; наиме у погледу правног одношаја наше црквене автономije према држави нема никакве разлике између радикалних, либералних и конзервативних српских родољуба; у томе смо питању сви сложни и једнога осведочења.

Ваша Преузвишености, г. министарски председниче! као што нам је свима познато, IX. чл. закона од год. 1868. гарантује нама Србима источно-православне вероисповести, да под највишим државним надзором своје црквене, школске и овамо снадајуће фондационе ствари на свом властитом народно-црквеном сабору расправљати и у том погледу нужне установе самостално доносити можемо; даје нам даље право, да по тим, од сабора донесеним и од Њ. Величанства потврђеним правилима можемо својим црквеним, школским и фондационим пословима *сретством својих сопствених органа самостално управљати.* Тако би требало по своје правоме појму и по чистој и јасној одредби закона да буде наша автономija; али на жалост у ствари није тако, ми у самој ствари немамо автономije, држав. власт одузела је нама најглавније атрибуте, без којих автономног живота нема и неможе бити.

Ваша Преузвишености! Ја ћу бити тако слободан, да истакнем само три најстојерније тачке из нашег автономног састава, које ће показати, да је истина што рекох, т. ј. да ми у ствари немамо автономije, да је она сасвим илузорном постала.

Прва се аномалија састоји у тој околности, што држава у место државног надзора, који је негативне природе, врши трећу и последњу инстанцију у свима нашим црквеним, школским и фондационим пословима мериторно и децидивно. Држава се у опште императивно ингерира у све наше унутрашње автономне послове, *шта више и у послове самога синода.* Поред таког поступка не може бити говора о автономiji, како по своје појму и по закону треба да буде.

Други се гравамен нашега народа састоји у томе, што му се не признаје право слободног избора црквеног поглавара т. ј. митрополита српског. Ово је право гарантовано у нашим народним привилегијама и вршио га је наш народ под апсолутним околностима течајем двеста година слободно и незакраћено. Под уставном пак владавином, где нам је црквена автономija још и државним законом гарантована, секвестровано је право српскоме народу на слободан избор своје црквене поглавице. Имадосмо већ једно наименовање, може га лако и у будуће бити, ако се држава и даље буде одуширала признању права народа нашег на слободан избор своје црквене поглавице. Наш је народно-црквени сабор већ више пута, и то год. 1874. 1879 и 1886. подносио највишем месту статут о избору митрополита српског; никада немогосмо добити потврду тога статута, а то је јасан знак да нам се то вековно право за које се наш народ заносно одушевљава, од стране државе не признаје, ограничава, односно оспорава. На нашем последњем народно-црквеном сабору од год. 1891. изрекла је једна угледна народна т. ј. либерална странка принцип, да се она неће да упушта у избор митрополита, док се изборни статут не потврди, и заиста није се у избор упустила. Првом приликом нека та странка дође до већине на нашем народно-црквеном сабору, мора ће бити досљедна своје изреченоме принципу, те ће донети закључак, да се наш народно-црквени сабор не може упуштати у избор митрополита, док се изборни статут не одобри. Шта ће отуда следовати? Опет наименовање митрополита! Ми држимо да нам се под уставном

владавином и под заштитом IX. чл. закона од год. 1868. бар толико права на слободан избор наше црквене поглавице дозволити може, колико смо га под апсолутним владавинама уживали.

Трећи је гравамен нашега народа, да се при упражњењу митрополитеке столице — т. ј. за време *sedis vacantiae* од стране државне власти именује администратор, који стоји на челу егекutive нашег целог црквено-автономног организма. Ја нисам тога осведочења да је у нашим автономним установама провиђено, да је за време *sedis vacantiae* најстарији епископ по посвећењу уједно и администратор српске митрополије, он је по постојећим установама само толико овлашћен, да на народно-црквеном сабору председништво води, а нема право да води администрацију митрополије. Али при свем том што се институција администраторства већ око две стотине година у цркви нашој практикује, ја ипак не могу никако са том институцијом да се опријатељим. Појам сваке автономije искључује сваку страну ингеренцију. Кад државна власт на чело егекutive наше автономне управе поставља и именује администратора, онда је то у ствари просто поништење автономije, јер автономна управа и постављање најглавнијег органа те управе од неавтономне власти, то су сасвим супротни појмови, који се међусобно искључују.

Ваша Преузвишеност г. министареки председниче! Поглавити извор зала, на којима наш црквено-автономни живот лаборира, лежи свакако у тој околности, што правни одношаји наше автономije према држави нису установљени, односно што држава не признаје нашој црквеној автономiji оне атрибуте према држави, које јој по појму автономije и чистоме слову закона несумњиво иду. Када би ми господине министареки председниче добили уверење од стране државне власти, да ће се она ограничити просто на највиши државни надзор, да се неће ингерирати у наше автономне послове, да неће вршити трећу и последњу инстанцију у свима нашим црквеним, школеким и фондационим споровима, да ће признати народу слободан избор црквене поглавице и да нам неће на чело наше автономне управе октронсати никакве администраторе, онда би наш црквени спор на брзо био решен, јер све остале наше интерне размирице ми би међусобно врло лако и врло брзо расправили и изравнали. Показао сам дакле јасно, где лежи узрок наше автономне болести, коју би Ваша

Преузвишеност имала милости да излечи, а показаћу и начин, којим се то учинити може.

Ваша Преузвишености г. министареки председниче! Наше данашње прилике, односно неприлике на аутопомном пољу врло су сличне оним политичким приликама односно неприликама, које су после догађаја од год. 1848. у Угарској наступили. Устав је био покошен, закон погажен, апсолутна владавина заведена. Док је сила трајала, дотле се то тринити морало, али је свака сила само за времена. И у Бечу су увидили, да се таково стање не може на дуго одржати. Почели се световати у Бечу, како да се помогне незадовољству у Угарској и да се удесе политичке прилике у земљи. Покушало се са октобарском дипломом, није ишло; покушало се са фебруарским патентом није ишло; покушало се са приманском конференцијом у Острогону, и то није ишло. Тада је устао мудрац наше земље славне усомене Фрања Деак, те је пустио поклич, који је од целога народа одушевљено прихваћен и који је гласио: *Повратите нам нашу конституцију, приведите у живот законе од 1848. а све остале послове ми ћемо у корист земље, у корист целокупне монархије и на задовољство круне сами обавити.* Тај је поклич помогао. И ми смо данас од прилике у том истом положају. Чује се и говори се, да се оће и са нама неки експерименти да чини. Дужност нам је пак најпонижније упозорити високу владу, да такви покушаји неће никако пожеланим плодом уредити. Ако озбиљно желимо санирати данашње заплете и обнормалности у нашем црквено-автономном животу, онда се и ми прихваћамо лозинке мудрога Деака, која гласи: *повратите нам нашу црквену конституцију, успоставите IX. чл. закона од год. 1868. у својој чистоти, шштујмо наредбе тога закона у целом пространству, — а све остале наше унутрашње послове ми ћемо и лако и брзо у корист цркве и народа нашег, а на подиру задовољство светле круне и високе владе обавити.*

У шездесетим годинама, када се водила борба за успостављање угарске конституције, владала је у Бечу струја, која је у познатој теорији др. Луеткандла свога израза назива и која је гласила, да су догађајима од год. 1848. политичка права Угарске поништена и да Австрија од свога стеченог права на Угарску понуштити не може. И на то је одговорио мудри Деак овим речима: *Права, која се темеље на закону и на*

природи ствари, не могу се насилно поништити; сила док траје, може их тлачити, али чим сила престане, она ће сама по себи васкрснути. — Тај исти одговор дужни смо и ми дати високој влади кад нам се предочи, да је ингеренција, коју државна власт на наше црквено-автономне полове данас врши, стечено право државно!

Угарска је год. 1867/8 своју оправдану жељу постигла. Да ли ми имамо наде, да ће се и наше оправдане жеље уважити?

Преузвишени госн. министарски председниче! Будите уверени, да је српски народ истина кадар мрзити, али је кадар и љубити; наш народ по природи својој некако радије пагине на опозицију, али он уме и да увиди, да уважи и да с благодарношћу призна свако добро и сваку праву, која му се укаже. Српска радикална струја рекао би да је јача и интензивнија у Хрватској и Славонији, него ли у Угарској, — на ипак пошто је влада Њ. преузвишености бана грофа Куна-Хедервара пријазна према оправданим захтевима српскога народа у тамошњим крајевима, то је српско јавно мишљење у Хрватској и Славонији много мирније и спокојније, него ли у Угарској, где су духови услед уважања нових црквених рефорама и по себи већ јако узрујани и узнемирени.

Тврдо сам уверен Ваша Преузвишености, да ће на спокојство и умирење духова нашега народа у Угарској јако подејствовати та околност, ако са ове конференције понесемо кући ту моралну импресију, да има изгледа, да ће заплетима на нашем црквено-автономном пољу законитим путем поможено бити, односно да ће се одредбе IX. чланка од год. 1868. у својој чистоти извршити и одржавати. Не стечемо ли пак те импресије, онда се бојим, да ће јавно мишљење у нашим крајевима после ове конференције пре погоршано, него побољшано бити.

Као добар угарски патриота, али уједно и као прави Србин сматрао сам за своју дужност да своје мисли некрено и отворено изложим.

Наставаће се.

Карловци, 31. марта 1896.

Будимпештански политички листови обелоданили су у једном од скорих бројева својих овај извештај:

Панчево, 17. (29) марта 1896.

„Прошлог четвртка саветовао се министар председник са више српских нотабилитета о томе, како

би се аутономија српске цркве на основу законског чланка од год. 1868, који говори о аутономији, могла на даље тако доградити, да се омогући с једне стране потпуно цветање црквених и културних интереса Српства, а с друге стране да се спречи, да не би аутономија, на велики уштрб црквених и културних интереса, постала лична црквених злоупотреба и оне опасне политичке демагогије, која је исто тако опасна и за право схваћене српске интересе као и за мађарску државу.

Како је преко нужно, да се зграда цркв. аутономије доврши у том смеру, о том најбоље сведочи она агитација, која је, чим се чуло да се сазива конференција, настала у оним круговима, у којима се обично сматра црквена аутономија као кринка, иза које се крије политична демагогија и панславистичке тежње. Ови кругови мишљаху, да министар председник не смера ништа друго, до пренамене аутономије, и то тако, да би се том променом у будуће стало на пут сваким политичким сплеткама.

По себи се разуме, да такви кругови држе, да је такав развој аутономије то исто што и атентат на њу који хоће да је уништи. У меродавним српским круговима говори се с поузданошћу, да је Патријарх Бранковић сам најревносније ово схватање ширио, шта више, да му ни то није било доста, но да би као бајаги спречио „атентат“, вели се, да се латно и таквих средстава, која бацају карактеристичну светлост на и овако врло сумњиви патриотизам патријархов. Чим је патријарх Бранковић дозволио о намишљеној конференцији, послао је одмах архимандрита Руварца митрополиту Михаилу у Београд, да се с њим о стању ствари посаветује. Митрополит Михаило, ради даљег договора о тој ствари, послао онет у Карловце Јована Георгевића. Георгевић је од детињства пријатељ митрополитов а исто тако и Ристића, екерегента, и био је некад у министарству Новаковићевом министар просвете. Он је познат као занесен панслависта и недавно је у „Српској Застави“ штампао дужи низ чланака направених против Мађара. Резултат тога дипломатског опћења беше, да је београдска штампа читав новинарски рат против Мађара почела. Нападају започеше као што споменусмо прво од Георгевића а настављени су од једног другог пријатеља Ристићевог: Живана Живановића у „Вечерњим Новостима“. Овај је између осталог писао и ово: „Нека наша браћа у Мађарској само истрају у борби за своју цркву и веру. Нека буду уверена, да могу увек рачунати на своју браћу у српској краљевини, а особито на оног моћног протектора православља који

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

данас у Европи одлучну реч води.

Да ова претња са руским царем и са целим православљем није само претеран излив неких српских новинара, но да такав тон изражава и српско званично јавно миљење, доказује се и уводним чланком српског владиног органа, „Видела,“ под насловом: „српска црква и народност у Угарској,“ који осуђује пре свега сазивање конференције, као да је ова увод у атентат направен против Српства. Тај чланак завршује овим речима: „Ако влада не исправи своју погрешку, то је српски народ на прагу тешке борбе, која се мора водити за народне и црквене интересе, али у тој ће борби симпатије не само целокупног Српства, него и читавог православног словенског света бити на њиховој страни.“

А да за леђима београдских новина стоји митрополит Михаило, који је у директној вези са патријархом Бранковићем, очигледно се види из тога, што је друштво „Братство Неоли“ београдских богослова одредило, да у недељу држи протестни скуп „против министра председника барона Ванфија и против смишљена атентата на патријарха карловачког и српску цркву.“

На ова дрска тенденциозна сумњичења увек несумњивог патријотизма Његове Светости патријарха Бранковића одговарати, исто је тако излишно у колико је то сумњичење само по себи недостојно.

Истинити, а не спекулативни патријотизам, дубоко је укорене у души патријарха Бранковића уз тако узвишене патријотичне осећаје, да нам већ ти осећаји недозвољавају потрзати их у одбрану против циничких подвала, које потичу из спекулативних мотива.

У колико се пак горњи извештај иначе дотиче Његове Светости преузвишенога господина патријарха српског *Георгија Бранковића*, овлаштени смо изјавити, да је исти од почетка до краја дрска измишљотина и управо пука лаж; јер нит је Његова Светост онакво схватање распростирала, нит је у поводу тога шиљала кога у Београд високопреосвећеном г. митрополиту српском *Михаилу*; нит је од г. митрополита у тој ствари когод долазио, нити Његова Светост г. патријарх стоји било у непосредној било посредној вези са горехваљеним г. митрополитом београдским. Колико је тај „панчевачки“ извештај истинит, види се и отуд, што у њему игра улогу и високопреч. г. архимандрит *Иларијон Руварац*, ма да је онђе познато, да се исти већ више месеци бави у *Загребу код свога брата на ле-*

чењу. Не мање се показује тенденција истога извештаја и у том, што спомиње и долазак г. Јована Борђевића, професора вел. школе београдске, бив. министра просвете и црквених дела, који истина к Његовој Светости од год до год дође по једаред-дваред, но у том нема и не може бити ничега зазорнога, јер је *Борђевић* рођени Сенђанин, те дакле земљак Његовој Светости, школки друг и у онђе добар искрен пријатељ од детињства, те је и тај део „панчевачкога“ извештаја злонамерно подметање и обмана.

Што се тиче онога насуса о чланцима српских листова, то Његова Светост г. патријарх нит је исте инспирирао, нит су исти с Његовим знањем штампани, нит је о њима у онђе знања имао, и то тим мање, што Његова Светост г. патријарх не стоји *ни с којим* политичким листом било и у најмањем додиру.

Према том се дакле морају наводити у горе реченом извештају из „Панчева“ као *дрске измишљотине, злонамерне подвале и управо пуке лажи обележити, од Његове Светости најодсудније одбити и бацити на главу оног индивидуума, који их је из тако „честите“ намере измислио и у свет пустио.*

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

(Богослужење). Прошле, велике недеље, богослужила је Његова Светост, преузв. г. *патријарх Георгије* на велики четвртак при читању страсних Јеванђеља, на велики петак при изнашању плаштанице и на велику суботу на јутрењу, при опелу и погребу.

Данас, на дан велика празника, светла Васкрса Христова, началствовао је св. патријарх *Георгије* при Васкресењу и принео бескрвну жртву на св. литургији.

(Одликовање) *Његова Светост преузвишени Г. Патријарх Георгије* благоизволио је одликовати црвеним појасом пароха у Мишколцу *Дурела Моца*.

(Одликовања.) *Његово Високопреосвештенство Госи. Епископ бачки Герман* изволио је оне до сад још неодликоване свештенике у својој епархији, који 40 и више година служе у винограду Господњем, а при томе су бесприкорног владања и службовања, одликовати црвеним појасом. Ти су свештеници: *Милош Баблић* парох у Рац-Милитићу (служи 50 година), *Светозар Влашкалић* парох мошорински (служи 45 година), *Кузман Милојевић* парох ст.-па-

ланачки (служи 44 године), *Александар Калинић* парох ст.-паланачки (служи 41 годину), *Георгије Добројевић* парох пивнички (служи 41 годину), *Никола Николић* парох бајшански (служи 41 годину) и *Михаило Валшкалић* парох брестовачки (служи 40 година). — Пре ових је одликован и *Димитрије Теофановић* парох станишићки, који служи 50 година.

(**Високопреосвештени Епископ Никодим Милаш**) упутно је ове године „ускришњу посланицу“ клиру и свему православном народу епархије своје, далматинске и петријске, у којој се отворено говори о покушајима уније у Далмацији као опасности, која прети православним Србима Далматинцима и православу. Те покушаје посланица одлучно осуђује упућујући православног народ у Далмацији на безгранично чување св. вере православне, како би се „у одлучном часу сви заједно нашли сложни и готови за светињу вере своје и пошљедњу кап крви своје пролити.“

Повода томе разлагању, као што вели сам високопреосвештени Епископ *Никодим*, дао му је најновији покушај уније у *Вршци*.

Накнадно ћемо донети целу ту посланицу у овом листу.

(**Управу српске православне епархије и конзисторије сарајевске**) поверио је поглавица земаљске владе босанско-херцеговачке, као што јавља званични „Сарајевски Лист“, високопреч. г. архимандриту и конзисторијалном саветнику *Георгију Магарашевићу*.

(За архимандрита скопљанске митрополије) именован је г. Нићифор Нерић, сцијел и катихета отоманско-српске гимназије у Цариграду.

(**Школски Савет**) сазван је у седиште своје за 5 (17) април о. г.

(**Архијерејски епархијски школски одбор**) сазван је у своју седишту за 4 (16) април о. г.

(**Радња епархијских власти у Новом Саду.**) *П. Епарх. административни одбор бачки* држао је дана 5. (17.) фебруара о. г. под председништвом Његовог Високопреосвештенства Госп. *Епископа Дијецезана* своју седишту, у којој су између осталог решени следећи предмети: Поводом отписа Њег. Високопреосвештенства Госп. *Епископа Дијецезана* у погледу поднесене Му званичне пријаве против извесних лица у протопрезвитерату жабаљском због држања свадбе за време овог великог поста — лишена су уста лица због поманкања црквене свести, а у смислу §. 14. Б. одс. II. прев. кр. рескрипта од 10 авг. 1868 и тачке 14. посебних одредаба архијерејске посланице од 17. (29.) септ. 1895. на губитак за шест година активног и пасивног бирачког права и сваке црквене или црквено општинске службе. — Услед односног отписа високог министарства просвете позвана је црквена општина у Ст. да поднесе тачан рачун о утрошеној држ. приномећи

која јој је у 1894 год. од високог министарства дозначена. — Узет је на знање и објавиће се парохију у С. отпис високог. Саб. Одбора по огласу којег је исти парох са својим потраживањем у погледу допуне дотације и од високог министарства одбијен. — Поводом отписа високог. Саб. Одбора у погледу инвентарисања срп. нар. цркв. одбора позване су подручне општине, да одбору овом у датом року поднесу извештај о том: да ли су о црквеним и црквено-општинским добрима у своје време правилни инвентари сачињени, да ли су исти инвентари према наступелим променама допуњавани и исправљани и где се исти чувају. Уједно је умољен епарх. школ. одбор бачки да такав извештај у погледу добара подручних му срп. прав. вероисповедних школа поднесе. — На пријаву епарх. школ. одбора бачког позвано је више цркв. општина под претњом распушта, да одмах отворе пофторну школу и о том како одбор овај тако и епарх. школ. одбор извести. — Опомењени су некоји свештеници протопрезвитерата сомборског, да дугујући порез и еквивалент за прошлу годину на своје сесије што пре исплате. — Потврђена је реорганизација цркв. општине у Бајши. — На питање цркв. општине у С. одговорено је: да свештеници и учитељи такође имају плаћати верозак. принос и саб. трошкове — али не на своју плаћу но тек ако имају приватна иметка. — Узет је на знање рад цркв. скупштине у С. од 3 дец. 1895. — На питање цркв. општине у Т. одговорено је: да они цркв. одборници, којима је и. пр. ове године 1 јануара истекао мандат престају фактично одборницима бити, тек пошто на њихова места нова лица изабрана и у знање уведена буду, те да према томе и они имају право гласања при тој обнови цркв. одбора. — Одобрен је цркв. општини у Ст. новоустановљени кључ за разрез парохијала. — Одобрена је реорганизација цркв. општине у К. с тим, да се избор председника због незнања читања и писања уништује и нов избор председника паређује. — Узет је с одобрењем на знање обављена обнова $\frac{2}{3}$ скупштинара у Ст. С., П. С., Ф. и Т. и обављена обнова $\frac{1}{2}$ цркв. одбора у Ш., Ст. Б., Сентм. Ст. П., Ж. и Т. — Потврђен је избор председника у Д. — Снабдевен је клаузулом одобрења купопродајни уговор, који је црквена општина у Ж. поводом купа 2 јутра земље са дотичним странкама склопила и овоме одбору на одобрење поднела. — Снабдевена је клаузулом одобрења брисовна дозвола, коју је цркв. општина у К. једном бив. дужнику свом издала. — Спровешће се високог. Саб. Одбору разјашњења цркв. општине у Т. и Ш. у погледу дугујућег верозак. приноса и саб. трошкова, који се од њих потражују. — Снабдевен је клаузулом одобрења купопродајни уговор, који је црквена општина у Г. у предмету куца земљишта за нову школу са дотичном странком склопила и овамо на одобрење поднела. — Није дозвољено цркв. општини у Ј. да своју готовину на приватне зајмове издаје. — Спровешће се високом министарству молбеница срп. прав. цркв. општине у П. ради получења држ. припомоћи у сврху оправке своје цркве. — Упућена је цркв. општина у Н. С. да понуђену јој и од цркв. од-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

бора усвојену своту за т. зв. Дражићкину кућу предходно цркв.-скупштини ради усвојења предлози. — Јером. М. М. катихети срп. вел. гимназије у Н. С. признато је вирилно бирачко и скупштинарско право у срп. правосл. цркв. општини у истом месту. — Уиштена је као неправилна обнова $\frac{1}{3}$ скупштинара и $\frac{1}{2}$ цркв. одбора као председника и подпредседника у цркв. општини у Б. и наређен нов избор — Одобрен је избор татора у М. а позив против истога избора као неоснован одбијен. — Узета је на знање пријава цркв. општине у К., да је против свог бив. благајника В. Б. због проневере криминалну пријаву подигла. — С провешће се високосл. Саб. Одбору позива: Јереја П. П. пароха у П. С. против овостр. решења бр. АО 1394/400 ех 1895; Н. Л. и другова из Г. против овостр. одлуке бр. АО. 69/22 ех 1896 и Ст. М. и другова из М. против овостр. одлуке бр. АО 43 зап. ех 1896 — Позвана је цркв. општина у М. да поднесе објашњење у предмету подељеног цркв. стола тамошњем подпредседнику. — Упућена је цркв. општина у Б да своме бившем учитељу А. Ј., у смислу већ добивеног наређења одавде, одмах изда извесну своту у име припомоћи за прошлих 9 година. — Обавештена је цркв. општина у Ст. Ст., да војници, док су у активној служби, не плаћају парохијал. — Поново је препоручено црквеној општини у Г. К. да тамошњим комуналним учитељима за вршење певаческе дужности повиси награду. — Пријава неколицине становника у Д. С. И. против моралног владања тамошњег цркв. татора издата је окр. проти на извиђај. — Пријава неколицине одборске и скупштинара у Б. против тамошњег председника издата је истоме на изјасњење. — Жалба црквешака у К. против тамошње цркв. општине због смањивања плате и др. издата је истој општини на изјасњење. — Узет је на знање рад црквених скупштина у Б. (од 11. (23). јан. 1896), у Брест. (од 10. (22). дец. 1895) и у Ж. (од 25 јануара и 8. (20). фебр. 1896.) — Одобрени су прорачуни за 1896. годину ових црквених општина: Товаришке, Кулинске, Чурушке, Горњо Ковиљске, Виловачке, Пивничке, Станишићке, Дољно Ковиљске, Слбашке, Пачирске, Надаљске, Мартшошке, Парабућке и Ађанске. — Одобрен је рачун школског фонда срп. правосл. црквене општине у Ст. Сивцу од године 1895. тим, да може иметак истог школског фонда иметку црквено општинском придодати и заједнички руковати. — Дозвољено је Ст. Сивачкој цркв. општини да на имену Саве Павкова вођени зајам са интересом заједно у износу од 137 ф. 13 новч. из рачуна школског фонда као дубонози

брише. — Дозвољено је Станишичкој срп. правосл. цркв. општини, да у школско фондовином рачуну на имену Саве Комненовог вођени зајам са интересом заједно у износу од 330 фор. 90 новч. као неистерими коначно брише. — Одобрени су парохијални рачуни срп. правосл. цркв. општине у Ст. Станару од године 1888 до краја 1895 те са пронађеним и утврђеним проневерима и то: осуђен је касир С. Ж. на накнаду мањка од 215 фор. 74 новчића даље касир Ђ. Л. на накнаду проневере од 2366 фор. 69 $\frac{1}{2}$ новч. и истражних трошка од 70 ф. и на последку П. М. касир на накнаду мањка из рачуна 1895 године 660 фор. 26 новч. и истражних трошкова од 15 фор. и уједно је упућена цркв. општина Ст. Стапарска, да поменути касире код кр. грађанског суда утужи и углављене проневере итерати даде. — Одобрени су обрачуни Старостанарских пароха, и упућена је цркв. општина, да углављене своте што пре испитати и то: Мојсију Поповићу пароху 1230 фор. 70 новч. Николи Момировићу пароху 3196 фор. 64 новч. Милисаву Поповићу парох. администратору 2889 фор. 24 новч. и Стевану Момировићу бившем капелану 131 ф. 12 новч. — Издата је тужба Мојсија Поповића пароха Ст. Стапарског и другова — епар. ревизору на извиђај. — Одобрен је прорачун епар. фонда бачког за годину 1896. — Наређено је да се следеће срп. правосл. цркв. општине и то: Риђичка, Д. С. Иванска, Ст. Паланачка, Бегечка, Лочка, Ђурђевачка, Рац Милетичка, Парашка, Бајшанска, Кисачка, Пирошка, Ст. Стапарска, Бођанска, Брестовачка и Дроњска позову, да своје прорачуне за годину 1896 у року од 14 дана под претњом распушта цркв. одбора за извесно поднесу.

(Храм св. Сави на Врачару). Изашла су правила друштва за подизање храма св. Сави на Врачару. Ово су њихова најважнија места: Друштво за подизање храма св. Сави оснива се са задањом, да оствари давнашњу жељу васколиког Српства подизањем велелениг храма на Врачару, као месту на ком су спаљене свете мошти Божијег угодника и првог срп. архиепископа и просветитеља. Ову своју патријотску задаћу почело је друштво тим, што је његов привремени главни одбор, за успомену 300-годишњице спаљивања моштију св. Саве, већ подигао на Врачару привремену црквицу, која је 27. априла 1895. год. освећена и која ће трајати, док се не подигне велелени храм, ради којег је и друштво основано. Друштво ће задатак извршити: прилозима од Срба и Српкиња из свију српских крајева; помоћи од српске државе, округа, срезова, општина и

новчаних завода; прилозима ери пријатеља; заветањима побожних и родољубивих Хришћана: прилозима црква и манастира; прилозима разних удружења и еснафа; прилозима при касама разних државних и општ. надлештава; приходима од предавања, представа, концерата, забава и других корисница за овај циљ; остатком чистог прихода од привремене црквине; интересом на капитал, и недвижимим приликама. Ко на име прилога унесе већу суму, може је и поступно отплаћивати (месечно, тромесечно, полугодишње) у року од 2 године, а упис прилога траје, докле се год почето дело не сврши. Имена приложника објављиваће се путем штампе и тачно записивати у „Књигу приложника за подизање храма Св. Сави“. Сви прилози шаљу се у Београд, главном благајнику друштва за подизање храма св. Сави. Прилоге ће купити и одређени чланови Гл. Одбора у Београду, и под-одбора у унутрашњости и повереници на страни. Поверенике на страни именоваће председник у споразуму са Главним Одбором. Имена свију скупљача објавиће се у новинама. Зидање храма не може се отпочети, док прикупљени капитал не достигне суму од 200.000 дин. Да би се потомству оставио видљив спомен о пожртвовању и родољубљу побожних приложника, установљава се књига: „Споменица приложника за подизање храма првом српском учитељу и просветитељу Св. Сави.“ Ова ће се књига вечно чувати у св. Храму и у њој ће се записивати: 1. Сваки који у једанпут приложи од 300—600 дин. поред уписа у књигу добиће и захвалницу, коју ће одбор нарочито установити за тај циљ. 2. Оном лицу, које приложи више од 600 динара, поред уписа у књигу и издате захвалнице, биће име урезано златним словима на плочи, на видном месту у Храму. 3. Главни одбор постараће се преко свога председника, да сви службени трудбеници око подизања ове свете задужбине добију одличје. 4. Свима умрлим приложницима овог св. Храма, држаће се сваке године свечан спомен у нарочити свечан дан, који ће одредити поглавар српске цркве.

За градњу храма св. Сави на Врачару, примило је уредништво овога листа од архимандрита хоповског и управитеља монашке школе г. Митрофана Шивића 5 фор. а од професора карловачке гимназије г. Раде Врховца 2 фор. Свега до сад 26 фор.

(**Проповедање.**) Ректор богословије, протојереј г. Јован Вучковић проповедао је у саборној карловачкој цркви од недеље православља на сваке недеље кроз цео часни пост. Осим тога, држао је проповед цветнога петка на вечерњи, намењену ли

богословима, будућим свештеницима. А завршио је овај свој циклус проповеди на велики Петак. Од тих проповеди неке су већ штампане, а биће штампане и остале у овоме листу, добротом г. протојереја и ректора, те ће оне саме најбоље о својој вредности сведочити.

(† **Катарина Бранковић**) удова бившег ректора велике школе у Београду Косте Бранковића, а сестра Његове Светости патријарха Георгија, преминула је на велики вторник у Београду, у 70 години свога живота, након кратког али тешког боловања. Земни остаци јој опојани су сутра дан у Вознесенској цркви, за тим сахрањени на новом гробљу. На сарану миле покојнице изаслала је Његова Светост дворског капелана г. Сергију Пошића, архиђакона г. Димитрија Бранковића и протођакона г. Георгија Летића. Покојници нека је лака црна земља и вечан спомен!

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашао из штампе: **Шематизам** српске православној архидијецезе Сремско-Карловачке за годину 1896. — Садржај: Архиепископ-Дијецезан. — Патријарашки двор. — Епархијска скупштина. — Архидијецезална управа. — Конзисторијална комисија за трећи покушај помирења несагласних брачних парова. — Комисија за полагање етечајног испита. — Манастири. — Парохије. — Свештеници ван парохијске службе. — Умировљени свештеници. — Преминули свештеници. — Из ове у страну епархију прешли. — Просветни, виши и средњи заводи у оксегу архидијецезе карловачке. — Статистички прегледи. — Азбучни преглед свештештва. — Азбучни преглед манастира, цркв. општина и филијала.

Слава књижица за народ и омладину уредник *Мил. Башкић*, власник *Мића Изковић*. Излази у Нишу. Свеска друга за фебруар. — Цена је листу: за *Србију*, на годину 4 дин., на по год. 2 дин., на четврт 1 дин., за све остале земље 6 дин. (3 фор.) на годину. Лист излази месечно у повезаним свескама, од 3 табака, а по могућству и више. — Рукописе ваља слати уреднику *Миливоју Башкићу*, а претилату *Мићи Изковићу*.

Прилози на фонд „Св. Саве“.

Уредништву овога листа стигли су и ови прилози „фонду св. Саве“.

Бр. 15. Од г. Мојсија Мајсторовића намееника и администратора протопрезвитерата Личког — — — — 53 ф. — п.
Приложише: по 10 фор. Црквена општина у Гошпићу, црквена општина у Почитељу; по 5 фор:

црквена општина у Шпр. Кули; по 4 фор. црквена општина у Радучу; по 3 фор. црквене општине у Суваји, Доњем Грачацу и Дивоселу, те г. Исак Димшић парох у Острвици; по 2 фор.: црквене општине у Зрмањи, Србу, Оередци, Дољани, Брувну, Горњо-Урачачка, Плочи, Могорићу и г. Манојло Дошен парох у Почители; по 1 фор.: црквене општине у Смљану, Медаку и Вребац, експлоативана Капеланија у Кику, и г. г. Милош Личина, Ђорђе Алагић, Атанасија Оклобичија, Таде Трбојевић парох, Милојко Дошен гимназиста VI. разреда.

Из 10. бр. „Срп. Сиона“ — 1135 ф. 49 п.

Свега 1188 ф. 49 п.

Новци су предани управи срп. нар. цркв. фондова.

III. Исказ скупљених прилога за „фонд Св. Саве“.

(Наставак)

Сент-Адрија: Сентадријска штедионица ф. 25.— по 10.— ф. Г. Г. Адријан Станишић, Василије Димшић, Јован Игњатовић, по 6.— ф. Коморанска цркв. општина; по ф. 5.— Г. Г. Стеван Малаћ, Паулина Бобић, срп. цркв. певачко друштво, по 3. ф. Г. Г. Димитрије Перлишић, Ана уд. Исакковић, Милица уд. Игњатовић, по 2.— ф. Г. Корнелије Ј. Чушић, Јован Пачариз, Ангела уд. Раделић уд. Петра Тинерковића, и Велизар Маргаритовић, по 1. фор. Г. Г. М. Лебедова, Бура Бешлић, Јован Димшић, Бура Теодоровић, Ана Ткалца, Емилија Стано Јован Милошевић, Василије Милутиновић, Н. Н. Ана Кужвик, Иса Дилбер, Марија Дилбер, Петар Берлић, по 50 новч. Г. Г. Илија Бубојевић, Варвара Љубојевић, Софија Илићева, Јован Петровић, Јован Васиљелић, Стеван Мартиновић; по 20 новч. Г. Г. Ђорђе Машкић и Јован Машкић укупно ф. 111.40.—

Плок: по 1.50 ф. Г. Јован Јовановић; по 1.— ф. Г. Г. Софија Илић Ђак, Гавра Букинац, Коста Дагмаловић и Јован Козобарић; по 50 новч. Г. Мита Кирјановић укупно ф. 6.—

Женска добротворе задруга Сентоман 100.— ф. Г. Г. Иса Каленић парох Радуч, Нико Г. Омчикуе поштар Ловинац, Ђуро Мишчевић трговац у Ловици Марија Вулетић капетаница у Радучу, Милева Медаковић попадија у Ловици, Ана Велац Ловинац — свега ф. 3.—

Ст. Мслава: по 10.— ф. Срп. правос. цркв. општина, по 3 ф. Г. Г. Браћа Деметровић, по 2.— ф. Г. Г. Димитрије Стефановић, Ђока Антоновић; по 1 ф. Г. Г. Миша Стефановић, Жива Ђурковић и Александер Стојадиновић; по 50 новч. Љуба Јашкић, по 20 новч. Г. Г. Паја Грујић, Ђока Вучић, Мита Станковић, по 10 новч. Андрија Гавриловић, Ђока Јовановић, Жива Малашевић, Јоца Рајаковић свега ф. 21.50

Лалић: Срп. прав. цркв. општина 5.— ф. по 1.— ф. Г. Г. Јован Марјановић, Милан Поповић, Душан Мокић, по 50 новч. Влада Поповић, Гавра Милин, Коста Куцурски, Рада Кривокућин Живков; по 25 новч. Г. Стеван Гргурев, свега ф. 10.25.

Добротворна задруга Српкиња Суботица 10.— ф. Српска прав. цркв. општина Ловра 5.— ф. Српска прав. цркв. општина Темшвар ф. 94.18 ученице IV. разр. основне школе Сента ф. 18.50.

Српске прав. цркв. општине: Ст. Кањижа 10.— ф. (Свршиће се)

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

Изашле су из штампе и могу се добити код нас

I.

ПРИПОВЕТКЕ ЈЕДНОГА КАПЛАРА

из српско-бугарскога рата г. 1885.

НАПИСАО

Бранислав Ђ. Нушић.

Садржај: Позив. Општај. Под шатором. Први плотун. Птичице Божје. Капетан Милић. Трубац. Бела застава. Пуето огњиште. На привјалишту. На разбојишту. Свети Арханђел Михаило. Ко је то? Петар Дабић. Дуња. Шпел. Број 23. Мој ђак. Спровод. На одуство.

Ово је издање друго, али поправљено и многим новим причама допуњено. Цена је књизи 60 нов. и за поштарину 5 нов.

II.

СВЕТЛЕ СЛИКЕ

ИЗ ПРВИХ ДАНА ХРИШЋАНСТВА

од

Драгутина Ј. Илића.

Садржај: Прва Божићна ноћ. Богојављење. Стефан. Талита куми. Бура на мору.

Цена је књизи 50 п. За поштарину ваља послати 5 нов.

Српска Манастирска Штампарија.

XXXI. XXXII. и XXXIII. ЗАКОНСКИ ЧЛАНЦИ

ОД ГОДИНЕ 1894.

О БРАЧНОМ ПРАВУ

О ВЕРОИСПОВЕСТИ ДЕЦЕ

и

О ДРЖАВНИМ МАТИЦАМА

у преводу српском

штампани су и разаслани претплатницима. Уверени смо да ће српски превод ових законских чланака врло добро доћи нашем свештенству. За то га и штампамо, да свештенству ту услугу учинимо; а за то се надамо, да ће га свештенство и набавити.

Високом одлуком св. Архијерејског Синода прописани и од 1. јануара 1896. у употребу

стављени нови табаци црквених матица, и бланкети за брачна, испитна и венчана, известија, штампана су и могу се одмах добити само у овој штампарији.

Увез матичних протокола израђујемо у властитиој књиговезници. Имамо готових увезаних све три врсте протокола, са 50 и 100 табака.

Хартија матичних табака је, према надлежној високој одредби, фина, јака, тако звана: Diosgyöri (т. ј. Schöpfrarier I. врста). Па ипак табак стоји само 5 новчића.

Сто бланкета брачних известија стоји 1 фор. На комад 1½ новчић.

Славним парохијским звањима и црквеним општинама препоручујемо приликом набавке матичних тих табака и брачних известија, још и набавку најновијих табака за домовне протоколе, званичних коверата, позивница у седнице црквених скупуштина и одбора, доставница, екехибитних и експедитних протокола, седничких записника од разне — по наруџби — хартије; печата на парохијска звања и црквене општине (штампил с кутијом).

Књиге које се могу код нас одмах добити осим горе означене, ове су:

1.) **Назаренство** његова историја и суштина, написао *Владимир Димитријевић*. Цена 1 ф. 20 н.

2.) **Нацрт за катихетичке беседе** с руског превео *Велко Миросављевић*. (Прештампано из „Српског Сиона“). Цена 10 н.

3.) **Чланци о забавиштима**. По најбољим изворима написао *Иван М. Поповић* учитељ. (Прештампано из „Српског Сиона“) Цена 15 н.

4.) **Догматичко Богословије први део** превео и гдегде допунно протосинђел *Митрофан Шевић*. Цена 2 фор.

5.) **Породица и релиџија**. Проповед оца *Августина* од Монтефелтра. С талијанског превео *Јереј Илија Шумановић*. (Прештампано из „Срп. Сиона“). Цена 10 н.

6.) **Песме за децу** намењене особито учењу по забавиштима и основаним школама. Од *Ив. М. Поповића*. Цена 20 н.

7.) **Хоће ли бити од користи? или истина против неистине о народно-црквеним фондовима**. Прештампано из „Српског Сиона“ за г. 1895. Цена 25 нов.

8.) „Српски Сион“ од 1891. до ове године.

9.) **Малла Катавасја** содржаћала вк севѣк различнаа пѣниа и пѣсни дѣхѣвныа, во оупотреблѣнїе оучащїаа православныа серкскїа ѣности ѣакоже и прѣчиух влагѣстивыху христїану, ѣзх сватыху церкѣвныху кнїгх оустроѣннаа Цѣкна кнїзѣ сѣй 20 новч.

10.) **Граматица црвенословенскога језика**. Својим ученицима саставио *Јован Живановић*. — Цена 85 новч.

Српска манастирска штампарија.

ОГЛАСИ.

Број Ек. 78.

33 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на парохију у Сењу, протопрезвитерата вилићкога Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 9. (21.) Маја 1896.

Из сједнице Епарх. Конзисторије држане у Пашком, 14. (26.) марта 1896.

Михаил
Епископ.

Ад бр. К 109/203 ex 1896.

31 1—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Јефте Миловановића из Митровице против супруге му Катарине Миловановић рођ. Нохасутор, којој је сада место пребивања непознато, овим се позива супруга Катарина, да у року од 6 месеци потписаној конзисторији или сама лично предстане или место свога садањег пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње подигнута бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловци 11. (23.) марта 1896.

Архидијецезална конзисторија.

Ад бр. К 199/202 ex 1896.

32 1—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Зорке Пирошки рођ. Јефтић из Лединаца против супруга јој Јована Пирошког из Ирига, коме је садање место пребивања непознато, овим се позива речени супруг Јован, да у року од 6 месеци, рачунајући од дана првог уврштења едикта овог у овоме листу, потписаној конзисторији или сам лично предстане или место пребивања свога садањег пријави, јер ће се у противном случају против њега подигнута бракоразводна парница и без њега свршити.

Из седнице архид. конзисторије, држане у Карловци 11. (23.) марта 1896.

Архидијецезална конзисторија.

Ад С. О. 1778. зап. ex 1895

СТЕЧАЈ.

27 3—3

Саборски одбор намерава упражњено највишим кр. рескриптом од 10. августа 1868. године установљено место надзорника срп. нар. прав. добара, с којим је скончана годишња плата

од 120 фор. авр. са годишњим паушалом од 40 фор. на дневнице и пут, привремено попунити.

Надзорник добара има бити у струкама економије изучен и пенитан, а у рачуноводству вешт.

Позивају се сви они, који ово место добити желе, да своје ваљано инструиране молбенице саборском одбору у Карловцима до 18. (30.) априла 1896. поднесу.

У Карловцима, 2. (14) марта 1896.

Председништво саборског одбора.

Ad E. 79. I. 25 ex 1896.

Е Д И К Т. 26 3—3

Пошто поднесаној епархијској конзисторији садање боравиште д-ра. Емилијана Радића-Соколовачког, јеромонаха манастира Месића, није познато, то се исти др. Емилијан Радић-Соколовачки овим путем позива, да у року од 10. дана по последњем уврштењу овог позива предстане овој власти, или да у истом року јави овамо своје боравиште, да га не би снашле последице непослуха.

У Вршцу 1. (13) марта 1896.

Епархијска конзисторија вршачка.

E. 127. I. 35 ex 1896.

СТЕЧАЈ. 28 2—3

Расписује се поново стечај на Ђаконско место при саборној цркви у Вршцу. Плата је, осим обичних Ђаконских берива, 600 фор. годишње.

Натецатељи ваља да своје молбенице овој конзисторији поднесу до 4. (16.)-ог. маја о. г.

Из седнице епарх. конзисторије, држане, у Вршцу 19. фебруара 1896

Епархијска конзисторија вршачка.

Једина српска

← фабрика свештеничких шешира и ћелепуша. →

За гр. свештенике препоручујем врло финих и добрих шешира и ћелепуша, сопственог фабриката — са најсолиднијим ценама. Послуга брза и тачна. Поруче са стране такођер обављам и шаљем са платом у натов (Nachnahme) поред моје гаранције. При наруџбини довољно је назначити меру око главе. Молећи за многобројну посету, јесам

ПЕТАР МАРКУШ, ШЕШИРЦИЈА

9—53 Нови Сад (главна пијаци).

ЛИВНИЦА ЗВОНА И МЕТАЛА АНТОНА НОВОТНИЈА У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ

препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у свакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем од менеј изнађена и много пута

одликована

← патентирана са отвореним одушкама провиђена звона, →

која имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако, да се овако једно патентирано звоно од 200 килограма изједначује са звуком других по старој системи ливених звона од 260 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. — Звона у тежини од 300 килогр. на ниже има увек готових на стоваришту.

28 1—26

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације шаљу се Администрацији а остали рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. — Неплаћена писма се не примају. — Рукописи се не враћају.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на целом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље: на годину 5, фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валетића у Београду. Поједини бројеви стају 10 новч.

Штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА